

Geactualiseerd overdrachtsdocument Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Gemeente Schouwen-Duiveland, maart 2026

Inhoud

1. Inleiding	2
Aanleiding en doel	2
Leeswijzer	2
2. Omgevingsanalyse	3
Lokaal beeld	3
Regionaal beeld	4
Landelijk beeld	7
Internationaal en Europees beeld	11
3. Coalitieakkoord <i>Samen koers houden</i>	13
4. Leven, Wonen, Werken	15
Strategische visie <i>Tij van de toekomst</i>	15
Leven	15
Wonen	19
Werken	24
5. Bestuur en organisatie	30
6. Overkoepelende uitdagingen en strategische keuzes	36

1. Inleiding

Aanleiding en doel

In het najaar van 2025 heeft u van de ambtelijke organisatie een overdrachtsdocument ontvangen: 'VerkiezingsTIJD: tijd voor de toekomst'. Dat overdrachtsdocument was bedoeld om politieke partijen van informatie te voorzien die hen kon helpen keuzes te maken over de inhoud van hun verkiezingsprogramma's. Medewerkers van de gemeente hebben veel relevante feiten, gegevens en ontwikkelingen geïnterpreteerd en beschreven. Ten behoeve van de formatiefase na de verkiezingen is het overdrachtsdocument geactualiseerd. We hebben geen compleet nieuw document gemaakt, maar gezorgd dat het document weer up-to-date is.

In het afgelopen jaar is de strategische visie 'Tij van de toekomst' vastgesteld. In deze visie kijken we vooruit tot 2040, naar de toekomst van ons mooie Schouwen-Duiveland. De visie richt zich op de drie centrale thema's Leven, Wonen en Werken en beschrijft de strategische doelen van onze gemeente.

Met dit overdrachtsdocument willen wij u als ambtelijke organisatie op deze drie thema's bijpraten. Ook doen we dat over de ontwikkelingen op het gebied van Bestuur en Organisatie. Dat doen we aan de hand van drie vragen: Wat zijn de vastgestelde ambities, wat is de huidige stand van zaken en voor welke keuzes staat de volgende gemeenteraad? We doen dit zo objectief en feitelijk mogelijk. Het is aan u om hier op basis van uw eigen idealen en principes een richting in te bepalen.

Voor we ingaan op deze thema's bieden we u ook een uitgebreide geactualiseerde omgevingsanalyse. Veel maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen gaan verder dan onze gemeentegrenzen. De omgevingsanalyse geeft u een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen die relevant zijn voor Schouwen-Duiveland.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 treft u de omgevingsanalyse aan. Daarin leest u de regionale, landelijke en Europese ontwikkelingen die relevant zijn voor de maatschappelijke en ruimtelijke opgaven waar wij voor staan. Deze analyse is ten opzichte van het najaar 2025 op een groot aantal punten geactualiseerd.

In hoofdstuk 3 leest u de hoofdlijnen uit het coalitieakkoord 2022-2026 en de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen.

In hoofdstuk 4 nemen we u mee in de vastgestelde ambities en stand van zaken op de thema's Leven, Wonen en Werken uit de strategische visie 'Tij van de toekomst'. Ook leest u in dit hoofdstuk voor welke uitdagingen en keuzes de volgende gemeenteraad op deze thema's komt te staan.

In hoofdstuk 5 beschrijven we de ambities, stand van zaken en uitdagingen op het gebied van Bestuur en Organisatie.

We eindigen in hoofdstuk 6 met de overkoepelende uitdagingen en strategische keuzes waarvoor de volgende gemeenteraad gesteld staat.

2. Omgevingsanalyse

Vanuit de kracht van ons eiland, in verbinding met regio, Rijk en Europa

De gemeente Schouwen-Duiveland staat voor maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen. Voldoende woningen, een toekomstbestendig energiesysteem, klimaatbestendige inrichting van ons eiland en goede voorzieningen voor jong en oud. Tegelijkertijd staan natuur en leefomgeving onder druk en maken inwoners zich zorgen over de betaalbaarheid van het dagelijks leven. Veel vraagstukken zijn niet alleen lokaal, maar hebben een relatie met regionale, landelijke en Europese ontwikkelingen. De omgevingsanalyse biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen op ons eiland en daarbuiten.

Lokaal beeld

Mens en samenleving

Schouwen-Duiveland telt op 1 januari 2026 34.398 inwoners.¹ Na jaren van lichte groei neemt de bevolking licht af. Dat komt mede door vergrijzing en ontgroening.² Ongeveer een kwart van de inwoners op het eiland is ouder dan 65 jaar.³ Jongeren vertrekken vaak naar grotere steden om te studeren en keren niet altijd terug, waardoor het aandeel ouderen toeneemt.⁴ Dit leidt tot druk op zorg en mantelzorg, terwijl er een tekort is aan zorgverleners.

Hoewel de werkloosheid relatief laag is (3,5%), heeft een deel van onze inwoners moeite om rond te komen. Het aandeel inwoners dat in armoede leeft is 7% lager dan gemiddeld in Nederland, maar het bereik van minimaregelingen ligt achter op het landelijk gemiddelde. Daarnaast is laaggeletterdheid een aandachtspunt: ongeveer 16% van de inwoners heeft moeite met lezen en schrijven. Dat beïnvloedt toegang tot informatie, dienstverlening en participatie.⁵ Het voorzieningenniveau op ons eiland vraagt aandacht. Veel maatschappelijke voorzieningen naderen het eind van hun levensduur. Dat vraagt om investeringen in kwaliteit en verduurzaming.⁶ Ook kunst en cultuur spelen een rol in de identiteit en leefbaarheid van Schouwen-Duiveland.⁷

Fysieke leefomgeving

Schouwen-Duiveland heeft een veelzijdig landschap. Stranden, duinen, open polders, natuurgebieden en historische plaatsjes. De Oosterschelde heeft de status van Nationaal Park en het deltagebied maakt deel uit van een internationale keten van natte natuurgebieden. Water,

¹ Waarstaatjegemeente.nl: [Dashboard - Demografie - Schouwen-Duiveland](#)

² [Gemeente Schouwen-Duiveland](#) (2025). *Begroting 2026-2029. Paragraaf 8 demografische ontwikkeling.*

³ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Breed beleidskader sociaal domein.*

⁴ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Strategische Personeelsplanning (SPP).*

⁵ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Breed beleidskader sociaal domein.*

⁶ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Dorpshuizenbeleid.*

⁷ Gemeente Schouwen-Duiveland (2024). *Cultuurvisie.*

natuur en cultuur maken Schouwen-Duiveland voor inwoners en bezoekers een aantrekkelijk eiland. De kwaliteit van de leefomgeving staat echter onder druk door klimaatverandering, stikstof, biodiversiteit en waterkwaliteit. Klimaatverandering brengt risico's met zich mee zoals zeespiegelstijging, droogte en wateroverlast. Het vraagt om klimaatadaptieve maatregelen, zoals dijkversterkingen en waterberging. Ook andere milieuopgaven vragen onze aandacht. In onze strategische visie zetten we in op verantwoorde groei en ontwikkeling. Dit vraagt aandacht voor het behouden en versterken van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving die ons eiland zo aantrekkelijk maakt.

De gemeente telt 16.929 woningen. Jongeren en starters hebben moeite om een woning te vinden, terwijl er ook vraag is naar geschikte woningen voor ouderen. Demografische prognoses laten een daling van het inwonertal zien, tegelijk is in de strategische visie Tj van de toekomst de ambitie uitgesproken om te groeien naar 40.000+ inwoners in 2040. Dit sluit aan op de bredere beweging Zeeland 2050 (zie onderstaand) om in Zeeland tot groei van het aantal inwoners te komen en daarmee voorzieningen te kunnen behouden en de leefbaarheid te versterken.

De ambitie van groei vraagt keuzes over de juiste woningen op de juiste plek, met aandacht voor leefbaarheid, identiteit en voorzieningen van het eiland. De realisatie van nieuwbouw wordt bemoeilijkt door stikstofregels, netcongestie en hoge bouwkosten. Groei concentreert zich vooral op de as Zierikzee-Bruinisse, omdat stikstof de mogelijkheden in de Westhoek beperkt. Een uitdaging is om betaalbaar bouwen financieel haalbaar te houden.

De gemeente streeft ernaar in 2040 energieneutraal te zijn. In 2023 werd 55% van het energiegebruik van Schouwen-Duiveland lokaal duurzaam opgewekt, vooral door windpark Krammer.⁸

Economie en werk

De economie van Schouwen-Duiveland rust op meerdere pijlers: het midden- en kleinbedrijf, enkele beeldbepalende grote bedrijven en de sectoren toerisme, landbouw en visserij. Het toerisme is verantwoordelijk voor ruim 2.500 directe en indirecte banen en bijna zes miljoen overnachtingen per jaar.⁹ Arbeidsmarktkrapte blijft een knelpunt, vooral in de zorg en gespecialiseerde beroepen.¹⁰

Regionaal beeld

Stikstof en natuurherstel

Regels voor stikstofreductie en natuurherstel beperken woningbouw en bedrijvigheid, vooral aan de westkant van het eiland. Provincie, gemeente en betrokken stakeholders werken samen aan een gebiedsgerichte aanpak voor de Kop van Schouwen (onderdeel uitvoering provinciaal stikstofplan en Provinciaal Programma Landelijk Gebied). Het laat onverlet dat op korte termijn de ruimte voor ontwikkelingen (woningbouw, recreatie, huisvesting onderwijs) in het westelijk deel van het eiland zeer beperkt zijn, zeker gezien mogelijkheden voor maatregelen in het gebied zelf beperkt zijn. Er zijn weinig knoppen om aan te draaien, omdat een belangrijk deel van de

⁸ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025) *Energieagenda 2025-2030*.

⁹ [Kenniscentrum Kusttoerisme](#) (2024). *Kerncijfers vrijetijdsector Schouwen-Duiveland (van 2023)*.

¹⁰ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Strategische Personeelsplanning (SPP)*.

stikstofdepositie op de kwetsbare duinnatuur afkomstig is vanaf zee (scheepvaart) en het buitenland.

De provincie Zeeland (bevoegd gezag natuurvergunningverlening) staat op het standpunt dat nieuwe natuurvergunningen in en rondom de Kop van Schouwen niet haalbaar zijn, zolang een dalende trend in stikstofdepositie niet is geborgd. Om dit te bewerkstelligen zijn (combinaties van) maatregelen van meerdere partijen nodig: gebied, gemeente, provincie en Rijk.

Ook andere milieuopgaven vragen onze aandacht. Denk bijvoorbeeld aan de Kaderrichtlijn water.

Mobiliteit

Bereikbaarheid blijft een belangrijk onderwerp. Onze groeiambitie is sterk afhankelijk van de toekomst van de Midden-Zeelandroute in samenhang met een nieuwe oeververbinding, omdat de huidige Zeelandbrug aan het einde van zijn levensduur is. Dit vraagt samenwerking met de provincie en Rijkswaterstaat. Met de Gebiedsgerichte Aanpak Zierikzee stelt de gemeente voor de komende jaren fors te investeren in verbetering van de ontsluiting van Zierikzee (aanleg rotondes, fietstunnels), ook hiervoor is samenwerking (en cofinanciering) met Rijkswaterstaat essentieel.

Zoet water

De landbouw op Schouwen-Duiveland is door het ontbreken van aanvoer van zoetwater volledig afhankelijk van grond- en regenwater. Landelijk heeft de zoetwaterproblematiek op Schouwen-Duiveland de aandacht. Het Living Lab wordt landelijk gezien als een voorbeeldproject. Hier werken overheden, onderwijs- en onderzoeksinstituten, ondernemers en inwoners samen aan innovatieve oplossingen om de beschikbaarheid van voldoende zoetwater veilig te stellen. Zoet water is niet alleen belangrijk voor de landbouw, maar ook voor de natuur en de mens (drinkwater).

In het samenwerkingsverband Zuidwestelijke Delta werken we met andere overheden, ondernemers en maatschappelijke partijen samen aan een veilig, economisch aantrekkelijk en gezond deltagebied met voldoende zoet water. Externe wateraanvoer staat -naast het zoeken naar innovatieve oplossingen- bestuurlijk geagendeerd, ook op provinciaal niveau. Op nationaal niveau (Deltaprogramma) is hier beperkt steun voor, temeer nu in het coalitieakkoord van D66, VVD en CDA water en bodem sturend weer terug op de agenda is gekomen.

Sociaal domein

Gemeenten zijn verplicht regionaal samen te werken, onder andere in de jeugdhulp en in een arbeidsmarktregio. We zijn verplicht in één arbeidsmarktregio onze arbeidsmarkt regionaal vorm te geven tussen overheden, uitvoeringsorganisaties en ondernemers. De Wet beschikbaarheid jeugdzorg verplicht ons samen te werken met de 13 Zeeuwse gemeenten in één jeugdhulpregio. Vanuit het Aanvullend Zorg en Welzijn Akkoord (AZWA, opvolger IZA) is er een steeds verdere noodzaak tot het gezamenlijk optrekken op het gebied van gezondheid en tussen het sociale en medische domein. Ook voor hoog-specialistische zorg is samenwerking nodig om voorzieningen dichtbij te houden.

Daarnaast vormen regionale afspraken ons lokale beleid. Een voorbeeld hiervan is de Asieldeal Zeeland, waarbij we de benodigde opvangvoorzieningen verdelen over Zeeland. Ook op het gebied van Beschermd Wonen en maatschappelijke opvang ligt de komende jaren de vraag voor hoe we de benodigde woon- en opvangvoorzieningen verdelen over de regio. Daarnaast wordt er samengewerkt op het thema huiselijk geweld. Veilig Thuis Zeeland is het advies-en meldpunt voor onder andere huiselijk geweld, kindermishandeling en femicide.

Regionale samenwerking

Schouwen-Duiveland werkt intensief samen met andere Zeeuwse gemeenten, de provincie en het waterschap. Belangrijkste platform hiervoor is het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). Hier werken de 13 gemeenten, provincie en waterschap samen aan (bovenlokale) opgaven en trekken zijn gezamenlijk op richting het Rijk. Het OZO kent acht themagroepen waar de bestuurders en (in voorbereidende gremia) ambtenaren van de Zeeuwse gemeenten met elkaar afstemmen. Belangrijke thema's waarover binnen OZO afstemming momenteel plaatsvindt zijn de woonopgave (Wet regie versterking volkshuisvesting, Zeeuwse woondeal, het volkshuisvestelijk programma en Zeeland 2050 (strategische agenda met het Rijk, zie onder).

Op 3 maart 2026 ondertekenden de Zeeuwse overheden het nieuwe OZO convenant. Hierop volgend wordt gewerkt aan de nieuwe strategische OZO agenda: Samen Zeeland. Deze agenda wordt in het najaar van 2026 ter vaststelling aangeboden aan de staten, algemene vergadering en gemeenteraden. Het doel van de versterkte samenwerking is beter en vooral meer strategisch te gaan samenwerken, waarbij het OZO het platform is voor afstemming; de besluitvorming blijft aan de volksvertegenwoordigingen.

Binnen het sociaal domein is de OZO-samenwerking verdiept in het programma Zeeuwse Samenwerking Sociaal Domein en wordt gewerkt aan een nieuwe Gemeenschappelijke regeling om deze samenwerking te borgen.

Naast het OZO is er de Vereniging van Zeeuwse Gemeenten (VZG), waarin specifiek de gemeenten zich gezamenlijke uitspreken over provinciale thema's en waarin afstemming plaatsvindt met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Thema-specifiek zijn er diverse regionale verbanden waaraan Schouwen-Duiveland deelneemt, zoals:

- Zuidwestelijke Delta: samenwerking van Rijk en regionale overheden op het gebied van waterveiligheid, ecologie en klimaat, verbonden aan het nationaal Deltaprogramma.
- Z5 Netwerkstad: netwerksamenwerking van de vijf grootste Zeeuwse gemeente voor het afstemmen van beleid en uitvoering op het gebied van wonen, bereikbaarheid en voorzieningen.
- Samenwerkingsverband Grevelingen: natuur en recreatie.
- Gemeentelijke Vervoerscentrale en N59-samenwerking: mobiliteit
- Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KASZ) en Regionale Energiestrategie (RES): klimaat en energie.
- Living Lab Schouwen-Duiveland: zoetwaterbeschikbaarheid.
- Structurele samenwerking van de Zeeuwse gemeenten op Energietransitie.
- Samenwerking binnen de Provinciale Meerjaren Programma Infrastructuur Energie en Klimaat.
- Zeeuwse samenwerking op het beleid circulaire economie 'Zeeland Circulair'.

Tot slot maakt de gemeente deel uit van verplichte regionale samenwerkingsverbanden (gemeenschappelijke regelingen), zoals de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland en de Veiligheidsregio Zeeland.

Zeeland 2050

Met de beweging Zeeland 2050 werkt het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) aan de toekomst van Zeeland door middel van een langjarige samenwerkingsrelatie met het Rijk. Doel van

Zeeland 2050 is de dreigende spiraal van verschraving aan voorzieningen in Zeeland om te buigen tot een spiraal van versterking. Dit sluit aan op de inzichten en aanbevelingen uit het rapport Elke regio telt: partijen gaan samen de schouders zetten onder het op peil houden van de brede welvaart. De focus ligt in Zeeland 2050 op onderwerpen waar Zeeland en het Rijk gedeelde doelen en belangen hebben:

1. Sterke dorpen en bruisende steden (woningbouw, o.a. bouw van 75.000 woningen tot 2050, bereikbaarheid, gezondheid)
2. Magneet voor talent (onderwijs, cultuur)
3. Clean energy port (nucleair, haven en industrie, defensie)

Met bij deze drie pijlers hangt samen een bijbehorend stevig fundament gericht op natuurherstel, klimaat- en waterveiligheid, zoetwater.

De schets voor de strategische agenda Zeeland 2050 wordt voor de zomer van 2026 behandeld in de Zeeuwse volksvertegenwoordigingen. Zij geven zienswijzen. Parallel worden de gesprekken met het Rijk voortgezet om in, in samenhang met de zienswijzen, in het najaar van 2026 tot een vastgestelde strategische agenda te komen (met uitvoeringsafspraken).

Voor Schouwen-Duiveland is Zeeland 2050 een belangrijke ontwikkelingen om ambities die zijn opgenomen in de strategische visie Tij van de Toekomst te verbinden en te versterken. Het gaat dan vooral om het realiseren van de groeiambitie naar 40.000 inwoners (in samenhang met strategie/programmering woningbouw), versterken van de bereikbaarheid (Midden Zeelandroute met een nieuwe oeververbinding Oosterschelde), uitwerking zorgagenda en investeren in het fundament als voorwaarde om ontwikkelingen mogelijk te maken (natuurherstel, aanpak stikstof, belang zoetwater, klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie).

Landelijk beeld

Kabinet Jetten en coalitieakkoord 'Aan de slag'

In januari 2026 presenteerden de landelijke partijleiders van D66, VVD en CDA het coalitieakkoord Aan de slag. Eind februari ging het kabinet Jetten van start. Er is sprake van een minderheidskabinet. Dit betekent dat voor succesvolle parlementaire behandeling van beleid en wetgeving, meerderheden met andere politieke partijen gevonden zullen moeten worden. De verwachting is dat dit resulteert in aanpassingen van onderdelen van het coalitieakkoord

Het Rijk is een belangrijke partner van de gemeente bij het realiseren van haar opgaven en ambities (wet- en regelgeving, beleidskaderstelling, financiële middelen). Er is een analyse gemaakt van de betekenis van het coalitieakkoord voor het beleid en de uitvoering van de gemeente Schouwen-Duiveland. Enkele belangrijke punten daarin zijn:

- Meer nationale sturing op de aanpak van het woningtekort met een sterke focus op kwantiteit, meer uniformering en minder lokale afwegingsruimte.
- Aanpak stikstof en natuurherstel met een sterke focus op landbouw/veehouderij bij kwetsbare Natura 2000-gebieden, minder aandacht voor andere gebieden en drukfactoren.
- Water en bodem sturend als richtinggevend principe, vraagt omgaan in plaats van tegengaan ontwikkelingen als verzilting en beperkte beschikbaarheid zoetwater.
- Bezuinigingen in de zorg, meer focus op zelfredzaamheid en preventie via gemeenschappen, buurten en mantelzorg, waar extra middelen voor beschikbaar worden gesteld.
- Handhaven spreidingswet voor verdeling van opvangplekken voor asielzoekers.

- Een versnelling van de energietransitie, met een sterke nadruk op verduurzaming, energie infrastructuur en het behalen van de klimaatdoelen.

Economie en bestaanszekerheid

De Nederlandse economie groeit in 2025 en 2026 matig. Tegelijk neemt het overheidstekort toe, mede door hogere uitgaven aan zorg en sociale zekerheid door vergrijzing.¹¹ Het aantal mensen in armoede blijft dalen in 2025 en 2026, maar de armoede-intensiteit neemt toe. Het huidige beleid helpt mensen net onder de armoedegrens om boven die grens uit te komen. Mensen die dieper onder de armoedegrens zitten worden minder bereikt door het beleid, mede doordat zij minder gebruik maken van toeslagen.^{12,13} Het belasting- en toeslagenstelsel wordt herzien.¹⁴ In de landelijke politiek is veel aandacht voor de menselijke maat, gemeenten spelen een grote rol in het behouden van de menselijke maat. Dit wordt onder andere vormgegeven in de uitwerking van de Participatiewet in balans.

Kerncentrales

Met Vlissingen, Borssele en Terneuzen is Zeeland in beeld als mogelijke locatie voor de realisatie van twee kerncentrales. Het Rijk neemt in september 2026 een besluit over de voorlopige locatiekeuze van de kerncentrales. Indien de kerncentrales in Zeeland worden gerealiseerd zal dit gepaard gaan met vergaande impact: voor de economie, leefbaarheid en de leefomgeving. De provincie Zeeland en de drie bovengenoemde gemeenten hebben pakketten met voorwaarden voor de mogelijke realisatie van kerncentrales opgesteld. Mede op basis daarvan zal gebiedsverbinder Raymond Knops rond de zomer van 2026 een eerste ontwerp Rijk-regiopakket presenteren. Het gaat om een maatregelenpakket waarin afspraken worden vastgelegd tussen Rijk en regio in relatie tot de komst van nieuwe kerncentrales. Schouwen-Duiveland is gesprekspartner van de heer Knops en heeft -naast het primaire belang van (nucleaire) veiligheid voor de inwoners- aandacht gevraagd voor het opvangen van effecten op wonen en leefbaarheid (o.a. arbeidsmigranten), bereikbaarheid en stikstof en natuurherstel.

Ruimtelijke ordening en Omgevingswet

De Omgevingswet, sinds 1 januari 2024 van kracht, vraagt van gemeenten een integrale benadering van ruimtelijke vraagstukken, met ruimte voor maatwerk en een nadruk op participatie.^{15, 16} Dat betekent voor gemeenten een nieuwe manier van werken. Schouwen-Duiveland werkt aan een omgevingsvisie en omgevingsplan en bouwt aan de digitale infrastructuur die daarbij hoort. Ook de provincie Zeeland heeft haar ruimtelijke koers uitgezet met een Omgevingsvisie.

Via het programma NOVEX (dat staat voor: Nationale OmgevingsVisie EXecutiekraacht) werken overheden samen aan de ruimtelijke inrichting van Nederland. De provincie Zeeland heeft in

¹¹ Centraal Planbureau (2025). [Concept-Macro Economische Verkenning 2026](#).

¹² Centraal Planbureau (2025). [De armoede-intensiteit: een raming van de diepte van armoede](#).

¹³ Centraal Planbureau (2025). [Concept-Macro Economische Verkenning 2026](#).

¹⁴ Ministerie van Financiën (2025). [Wetsvoorstel Wet verbetermaatregelen toeslagen](#).

¹⁵ Informatiepunt Leefomgeving (2025). [Maak kennis met de Omgevingswet](#).

¹⁶ Informatiepunt Leefomgeving (2025). [Overzicht regels participatie bij de instrumenten van de Omgevingswet](#).

2025 een Ruimtelijk Arrangement gesloten met het Rijk, met afspraken over de ruimtelijk aanpak van maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, landbouw, energie en natuur.

In het najaar van 2025 heeft het kabinet de ontwerp Nota Ruimte¹⁷ vrijgegeven voor consultatie. De Nota Ruimte geeft richting aan ruimtelijke keuzes op nationaal niveau. De Zeeuwse overheden hebben een gezamenlijke zienswijze op de Nota Ruimte opgesteld. Deze zienswijze ziet met name toe op de bijdrage die Zeeland wil leveren aan nationale opgaven op het gebied van (ruimte voor) wonen (75.000 woningen extra 2050), bereikbaarheid (verbindingen Randstad en Vlaanderen, o.a. Midden Zeelandroute), energie (kerncentrales) en voedselzekerheid & natuur (behoud landbouwgronden, beschikbaarheid zoetwater, versterken biodiversiteit, Zeeuwse aanpak stikstof). Het recent aangetreden kabinet Jetten zal, onder meer aan de hand van de zienswijzen, een definitieve Nota Ruimte opstellen en aanbieden voor parlementaire behandeling¹⁸.

Sociaal domein

Zorg en ondersteuning staan onder druk. Het huidig beroep op zorg en ondersteuning is op lange termijn niet houdbaar, terwijl het behoud van zorg voor de meest kwetsbaren een prioriteit is en de roep om menselijke maat en maatwerk groot is. Het sociaal domein in Nederland staat aan de vooravond van een grote heroriëntatie. Gemeenten moeten keuzes maken met beperkte middelen. Het Rijk stuurt aan minder kosten en meer zelfredzaamheid en preventie via mantelzorg en sociale netwerken in gemeenschappen en buurten.

Vanuit verschillende ministeries wordt beleid ontwikkeld dat vraagt om inzet op innovatie en digitalisering en via Stevige Lokale Team een sterkere verbinding tussen zorg, participatie en welzijn. Gemeenten krijgen hierin een steeds centralere rol, met de nadruk op preventie, lokale regie en samenwerking in de wijk. Tegelijkertijd zijn er grote verschillen in hoe die landelijke agenda lokaal vorm krijgt.¹⁹

Aanpassing van de Jeugdwet blijft onderwerp van gesprek. Het Rijk heeft gemeenten verplicht samen te werken in jeugdhulpregio's (voor ons Zeeland) en onderzoekt hoe de reikwijdte van Jeugdhulp kan worden aangepast. In verband met mogelijke bezuinigingsopgaven of herverdeling van middelen zijn verdere decentralisaties de komende jaren niet uit te sluiten, zoals het overhevelen van taken uit de Wet langdurige zorg (Wlz) naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).²⁰

Gemeentefinanciën

Gemeenten zijn voor een groot deel van hun inkomsten afhankelijk van het Rijk. Vanaf 2026 dreigde een bezuiniging van € 2,4 miljard voor gemeenten. In het overhedenoverleg van april 2025 heeft het kabinet een tijdelijke oplossing toegezegd, waarbij gemeenten tot en met 2027 in

¹⁷ [Ontwerp-Nota Ruimte \(webversie\) | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁸ Rijksoverheid (2025). [Kabinet zet nieuwe stap op weg naar Nota Ruimte over inrichting Nederland](#).

¹⁹ Gemeente Schouwen-Duiveland (2025). *Beleidskader Breed Sociaal Domein*.

²⁰ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2023). *IBO Ouderenzorg*.

totaal € 3 miljard ontvangen.²¹ Een structurele oplossing voor dit begrotingstekort blijft nodig, met aandacht voor balans tussen taken en middelen.²²

Elke regio telt!

Het rapport *Elke regio telt!* uit 2023 benadrukte de verschillen tussen regio's en de noodzaak voor het Rijk om hier aandacht voor te hebben.²³ Uit het rapport bleek dat beleidsmatige aandacht lange tijd vooral was uitgegaan naar het sterker maken van regio's die al sterk zijn. De Rijksoverheid past nu haar investeringsbeleid aan, ontwikkelt langlopende regionale agenda's en versterkt en verstevigt de relatie tussen Rijk en regio.²⁴ Nog niet alle ministeries zijn hiermee even ver, tegelijk is er in het landelijk coalitieakkoord (meer) aandacht voor de regio en het sluiten van strategische agenda's met regio's. Dit sluit aan op de roep om maatwerk voor de regio. Zeeland geeft hier (samen met het Rijk) invulling aan via de strategische agenda Zeeland 2050.

Wetsvoorstellen met impact voor Schouwen-Duiveland

Diverse wetsvoorstellen en aanpassingen in regelgeving zijn in voorbereiding, in behandeling of onlangs ingetreden, met direct gevolgen voor gemeenten:

- De Spreidingswet asielopvang is sinds 1 februari 2024 van kracht. Gemeenten hebben hiermee een wettelijke taak in de opvang van asielzoekers. Het huidige kabinet heeft besloten de spreidingswet voorlopig in stand te houden.²⁵
- Het kabinet heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat het permanente bewoning van recreatiewoningen mogelijk wil maken. Er is een instructieregel versoepeling regels rondom permanente bewoning recreatiewoningen aangeboden voor parlementaire behandeling. Gemeenten krijgen via de instructieregel de opdracht om bestaande gevallen van bewoning van recreatiewoningen toe te staan in het omgevingsplan.²⁶
- Reikwijdte jeugdhulpplicht: in voorbereiding. Striktere afbakening van de jeugdhulpplicht door gemeenten. Met name aan de kant van het aanbod.²⁷
- Wet versterking regie volkshuisvesting: in parlementaire behandeling, verwachte vaststelling medio 2026. Betekent verplichting voor gemeenten voor het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma met concrete aantallen, locaties, doelgroepen en urgentieverordening voor gemeenten. Gemeenten moeten de betaalbaarheid (2/3 van de te bouwen woningen moet betaalbaar zijn) borgen en kunnen aantonen voor minimaal tien jaar²⁸
- Wet Collectieve warmte: vastgesteld eind 2025, zal half 2026 gefaseerd in werking treden. Betekent centrale rol voor gemeenten in organisatie van collectieve warmtevoorzieningen (warmtenetten), met nieuwe verantwoordelijkheden en uitvoeringslasten.²⁹

²¹ VNG (2025). [Gemeenten vallen in financieel ravijn](#).

²² Raad voor het Openbaar Bestuur (2025). [Afrekenen met disbalans: advies over medebewindstaken](#).

²³ Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, Raad voor het Openbaar Bestuur, Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (2023). [Adviesrapport Elke regio telt!](#).

²⁴ Rijksoverheid (2024). [Rijk en regio's op tien plekken in gesprek over regio-aanpak op maat](#).

²⁵ Rijksoverheid (2024). [Hoe de Spreidingswet werkt](#).

²⁶ Rijksoverheid (2025). [Instructieregel voor bewoning recreatiewoningen in consultatie](#).

²⁷ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2024). [Voortgangsbrief Jeugd](#).

²⁸ Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (2025). [Wet versterking regie volkshuisvesting](#).

²⁹ Eerste Kamer der Staten-Generaal (2025). [Wet collectieve warmte](#).

- Participatiewet in balans: per 1 januari 2026 in werking getreden; wijzigt de Participatiewet en andere wetten om de balans tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving te verbeteren. Doel: meer ruimte voor uitvoeringsprofessionals om mensen goed te ondersteunen.³⁰
- Wet Integrale suïcide preventie ingevoerd vanaf 2026. Doel: samenhangende en proactieve lokale aanpak ontwikkelen ter voorkoming van suïcide.
- Stikstofwetgeving (in ontwikkeling): het kabinet Jetten wil de stikstofdoelen voor 2035 per sector (landbouw, industrie, mobiliteit) in de wet vastleggen en de kritische depositiewaarde (KDW) zo snel als mogelijk vervangen door een juridisch houdbaar alternatief. Daarbij wordt gestuurd op reductie van emissies en wordt uitgegaan van de feitelijke staat van de natuur. Er komt een nieuwe vergunningsverleningssystematiek, gebaseerd op doelvoorschriften.
- Transitiedocument Oekraïense ontheemden: De Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB), waaronder Oekraïense ontheemden opvang krijgen van gemeenten, vervalt op 4 maart 2027. Nederland bereidt zich voor om hen daarna een tijdelijke verblijfsvergunning te geven die drie jaar geldig is. Met deze status hebben zij dezelfde rechten en plichten als andere inwoners van Nederland, onder meer op het gebied van werken, wonen, verzekeringen en belastingen. Doel: tijdelijke overbruggingsregeling en focus op terugkeer naar Oekraïne wanneer de omstandigheden dat toelaten. Meer duidelijkheid over de invulling van deze transitie wordt verwacht vanaf mei 2026.

Belangenbehartiging

Als gemeente hebben we te maken met landelijke wet- en regelgeving, die we lokaal uitvoeren en zijn we deels afhankelijk van middelen die we ontvangen van het Rijk. Daarom is het belangrijk om onze stem in Den Haag te laten horen. De gemeente Schouwen-Duiveland is via verschillende netwerken en samenwerkingsverbanden aangesloten op landelijke besluitvorming en belangenbehartiging. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben we invloed op landelijke wetgeving, financiering en uitvoeringstaken. Via de P10 (samenwerking van 33 grote plattelandsgemeenten zonder dragende kern) brengen we de stem van het landelijk gebied onder de aandacht in Den Haag (sterke relatie met Elke regio telt). En via het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) en de Vereniging van Zeeuwse Gemeenten (VZG) trekken we samen op richting het Rijk. Daarvoor is Zeeland 2050 de leidende agenda.

Internationaal en Europees beeld

Geopolitiek en economie

Oorlogen in Oekraïne, het Midden-Oosten en het handelsbeleid van de Verenigde Staten zorgen voor geopolitieke en economische onzekerheid.³¹ In juli 2025 sloten de VS en de EU een handelsakkoord dat verdere escalatie voorkwam, maar bedrijven hebben nog steeds te maken met hoge importtarieven uit de VS. Dit leidt tot een beweging naar meer strategische autonomie en regionale productie, bijvoorbeeld van voedsel, energie en defensie.

Europese Unie

De agenda van de Europese Commissie is door geopolitieke ontwikkelingen sterk in ontwikkeling. In toenemende mate richting de Commissie zich op strategische autonomie (*Made in Europe*),

³⁰ Eerste Kamer der Staten-Generaal (2025). [Participatiewet in balans](#).

³¹ Centraal Planbureau (2025). [Concept-Macro Economische Verkenning 2026](#).

veiligheid en defensie en versterking van het economisch concurrentievermogen. De groene, digitale en sociale transitie zijn hiermee verbonden en staan tegelijk minder prioritair op de agenda dan een aantal jaar geleden.³²

Voor Schouwen-Duiveland biedt Europa mogelijkheden voor financiering via Europese fondsen en subsidies) en deelname aan EU-programma's voor kennisdeling. Tegelijk is er veel in beweging met het opstellen van een nieuw Meerjarig Financieel Kader (MFK); de Europese begroting voor 2028-2034. Nieuw in het komende MFK zijn de Nationale en Regionale Partnerschapsplannen (NRPP). Hiermee worden nationale overheden het eerste aanspreekpunt van de Europese Commissie. Het verandert de (nu nog) directe relatie die lokale en regionale overheden hebben met Brussel. En het betekent meer via het Rijk zaken met Brussel doen. Hoewel de onderhandelingen over het MFK gaande zijn en doorlopen tot eind 2027 geeft het aan dat er een tendens bij de Europese Commissie is naar nationale regie. Reden om intensief samen op te trekken met het Rijk, ook vanwege (politieke) druk in Den Haag om nationale opdrachten aan Brussel zo laag mogelijk te houden en Europese middelen (eerst) naar departementale begrotingen te sluisen.

Samenwerking en aanwezigheid in Europa

Om effectief te zijn in Europa en om aanspraak te kunnen maken op middelen in fondsen voor grensoverschrijdende samenwerking (Interreg) en Europese autonomie, concurrentievermogen en regionale economische ontwikkeling (o.a. Horizon, Leader, EFRO) is samenwerking met het EU lobbyteam van de provincie Zeeland nodig. Temeer effectief zijn in Brussel vraagt om aanwezigheid en tijdinvestering en een lange adem (beleids- en besluitvormingsprocessen duren langer dan in Nederland). Allianties sluiten met andere Europese (niet Nederlandse) regio's vergroot de kans op succes. Naast de provincie biedt samenwerking met de P10 en VNG zicht op Europese ontwikkelingen en toegang tot Europese middelen.

De gemeente heeft in de huidige bestuursperiode deelgenomen aan diverse Europese projecten. Voorbeelden zijn projecten voor zilte teelten van zeebanaan en zeevenkel in een kasomgeving en biocirculair recreëren. In deze bestuursperiode hebben we ook het project Star2Cs afgerond waarin we onder andere een 3D-animatie, een klimaatwand, een klimaatspel met app en een digitale kennisbank opleverden en ter beschikking stelden aan het Watersnoodmuseum. De gemeente werd ook lid van het Rural Pact. Samen met P10 zet de gemeente zich via dit Rural Pact in voor behoud en verbetering van regelgeving en financiering ten behoeve van de leefbaarheid en economische vitaliteit van de plattelandsgebieden.

Burgemeester Van der Hoek vervult namens Schouwen-Duiveland een actieve Europese rol. Hij is plaatsvervangend lid van het Comité van de Regio's en is lid van de commissie SEDEC, die zich op bezighoudt met innovatie, arbeidsmarkt en onderwijs. Daarnaast is hij lid van het Congres van lokale en regionale overheden van de Raad van Europa en van de commissie Social Inclusion. Deze commissie houdt zich bezig met mensenrechten, toegang tot voorzieningen als huisvesting en onderwijs, jongerenparticipatie en democratische waarden. Daarnaast is de burgemeester lid van de VNG-commissie Europa en Internationaal.

³² Europese Commissie (2024). [Prioriteiten 2024-2029](#).

3. Coalitieakkoord Samen koers houden

Koers en ambitie

Het coalitieakkoord Samen koers houden (2022-2026)³³ richt zich op een toekomstbestendig en leefbaar eiland, met balans tussen economische ontwikkeling, een fijne leefomgeving en een sterke samenleving. Hoofdpijnen:

- Voldoende en betaalbare woningen, passend bij de behoefte van inwoners.
- Een sterke en veelzijdige economie met aandacht voor toerisme, landbouw, visserij en het mkb.
- Goede voorzieningen, bereikbaarheid en zorg.
- Duurzame energieopwekking en klimaatadaptatie.
- Solide financiën en een wendbare organisatie.

De peilstok 2025³⁴ gaf inzicht in de uitvoering van de ambities uit het coalitieakkoord. We zagen dat veel afspraken uit het coalitieakkoord in uitvoering zijn. Tegelijkertijd beïnvloeden factoren zoals stikstofregelgeving, netcongestie en arbeidskrapte de snelheid en haalbaarheid van de uitvoering.

Belangrijkste resultaten en ontwikkelingen

Werken

- Vaststelling van een nieuwe bedrijventerreinenstrategie, met aandacht voor verduurzaming en toekomstbestendige inrichting.
- Start en verdere ontwikkeling van een ondernemersloket en introductie van innovatievouchers voor mkb-bedrijven.
- Plannen voor een 150 kV-station in de Zuidoostflank van Zierikzee en het mogelijk maken van energieopslag bij 50 kV-station nabij Oosterland voor de energietransitie.
- Verbetering van de bereikbaarheid door de introductie van flexvervoer.
- Planvorming van verkeersvraagstuk van Zierikzee (gebiedsgerichte aanpak) samen met Rijkswaterstaat, waterschap en de provincie.
- Landelijke aandacht van zoetwaterproblematiek, met aandacht voor externe aanvoer en innovatieve lokale maatregelen zoals dubbele drainage, kreekruuginfiltratie en waterbassins.
- Uitvoering van het programma duurzaamheid via vijf sporen: energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, milieukwaliteit en circulariteit.
- Aanpak van arbeidsmarktkrapte in samenwerking met onderwijs en ondernemers binnen de arbeidsmarktregio Zeeland.

³³ Leefbaar Schouwen-Duiveland, CDA, SGP en GroenLinks (juni 2022). *Coalitieakkoord samen koers houden (2022-2026)*.

³⁴ Gemeente Schouwen-Duiveland (februari 2025). *Peilstok uitvoering coalitieakkoord 2022-2026*.

Wonen

- Ontwikkeling van gemeentelijke woningbouwplannen.
- Samen met woningbouwcorporatie Zeeuwendonk initiatief genomen voor woningbouw op gemeentelijke gronden in Scharendijke, Zierikzee, Nieuwerkerk, Bruinisse, Ouwerkerk en Zonnemaire.
- Uitvoering van masterplan Renesse, Scharendijke en Burgh-Haamstede en diverse herinrichtingsopgaven.
- Start met het verduurzamen en het aardgasvrij maken van woningen.
- Vaststelling van een Beleidskader Breed Sociaal Domein, een Woonzorgvisie en een nieuwe Cultuurvisie. Concrete activiteiten op het gebied van welzijn/positieve gezondheid zijn SD vitaal, OKO, BLOEI! en Ammekare.
- Realisatie van een nieuwe skatebaan in Zierikzee.
- Planning van de bouw van een nieuw poppodium Brogum in 2026.
- Het te ontwikkelen beleid begraafplaatsen, dat was uitgesteld in verband met de ontwikkeling van nieuwe wetgeving, wordt door het stilvallen van het wetsvoorstel momenteel alsnog geactualiseerd. Besluitvorming volgt eind 2026 en een uitwerking van de opgave vanuit het coalitieakkoord 2022-2026 volgt in Q2 2026 door middel van een verdiepende notitie.

Verblijven

- Toerismebeleid gericht op een balans tussen economische waarde en leefbaarheid, conform strategische visie Tijden van de toekomst.
- Agenda Toerisme.
- Evenementenvisie
- Strandbeleid
- Erfgoedvisie.

Bestuur en organisatie

- Tot 2026 een stabiele financiële positie. Vanaf 2027 verwachten we structurele tekorten.
- Doorontwikkeling van de organisatie vanuit organisatieprogramma *Samen maken we ons eiland*, met aandacht voor dienstverlening, bestuurskracht, wendbaarheid en aantrekkelijk werkgeverschap.
- Ontwikkeling van kaders en spelregels voor inwoner- en overheidsparticipatie in voorbereiding (besluitvorming eind 2026).

4. Leven, Wonen, Werken

Strategische visie *Tij van de toekomst*

In het voorjaar van 2025 stelde de gemeenteraad de Strategische visie Tij van de toekomst vast. Schouwen-Duiveland in 2040: samen bouwen aan verantwoorde groei. Deze visie is het gezamenlijke kompas voor de lange termijn en richt zich op drie centrale thema's: Leven, Wonen en Werken.

In dit hoofdstuk worden de strategische doelen uit de strategische visie herhaald en aangevuld met een stand van zaken en uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad en daarna. Daarmee vormt dit hoofdstuk de brug tussen de langjarige visie en de concrete keuzes die de komende periode nodig zijn.

Leven

Samen genieten en zorgen.

We willen een toekomst waarin iedereen op Schouwen-Duiveland kan genieten van natuur, kunst en cultuur. We willen bestaanszekerheid en een sterke sociale basis voor iedereen. We bewaken de veiligheid en bieden passende zorg en ondersteuning dichtbij.

Natuur, kunst, cultuur en sport

Ambitie in 2040

Volop genieten van natuur, kunst, cultuur en sport. Op Schouwen-Duiveland zijn natuur, kunst, cultuur en sport belangrijke pijlers voor brede welvaart. We zorgen voor een gevarieerd aanbod dat toegankelijk is voor alle inwoners en bezoekers. Met gerichte investeringen houden we de voorzieningen op niveau. Daarbij zorgen we voor goede bereikbaarheid, voldoende parkeerruimte en drempelloze toegang. Door structureel onderhoud blijft de kwaliteit van alle recreatieve voorzieningen gewaarborgd.

Stand van zaken

- Nieuwe visies voor cultuur en erfgoed.
- Dorpshuizenbeleid: elke kern een ontmoetingsplek.
- Integraal huisvestingsplan onderwijs.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Uitvoering integraal huisvestingsplan onderwijs: keuzes over locaties en mogelijk clusteren van (aanvullende) voorzieningen in relatie tot budgettaire ruimte en capaciteit.
- Toekomst dorps huizen: investeringsopgave voor toegankelijkheid en verduurzaming. Uitwerking van motie wijkcentra; wijkcentra voor elke wijk?
- Erfgoed en musea: omgang met kerkgebouwen (zoals de Nieuwe Kerk in Zierikzee en Sint-Nicolaaskerk in Brouwershaven), rijksmonumenten en subsidiëring musea (zoals Watersnoodmuseum en Stadhuis museum).

- Wil de gemeenteraad sociale mobiliteit bevorderen? In het verleden is er bijvoorbeeld geïnvesteerd in de schoolbus Zonnemaire.
- Cultuurcoach: wel/niet voortzetten financiering.
- GR Muziekschool Zeeland: samen met andere Zeeuwse gemeenten toekomstscenario bepalen.
- Wat is het toekomstscenario van Zwembad Dol-Fijn?

Bestaanszekerheid

Ambitie in 2040

Bestaanszekerheid voor alle inwoners. In 2040 heeft elke inwoner van Schouwen-Duiveland bestaanszekerheid. Dit betekent: volwaardig meedoen in de samenleving, een passende woning, toegang tot onderwijs en voldoende inkomen om in het eigen levensonderhoud te voorzien. Samen met partners, ondernemers en maatschappelijke organisaties voorkomen en verminderen we armoede en problematische schulden door inwoners gerichte ondersteuning en begeleiding te bieden. We bouwen een sterk netwerk dat inwoners helpt om financieel zelfredzaam te worden en te blijven.

Stand van zaken

- Beleidskader breed sociaal domein en beleidsplan schuldhulpverlening vastgesteld. Minimabeleid wordt herijkt.
- Verkenning toekomstbestendige uitvoering Participatiewet uitgevoerd, vervolg nodig. Externe bruggenbouwer aangesteld om te werken aan toekomstbestendige uitvoering Participatiewet. De strategische koers en schetsontwerp voor een nieuw uitvoeringsmodel is vastgesteld, die uitgaat van een meer geïntegreerde uitvoering. Alle gemeentelijke uitvoeringstaken aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, een arbeidsbeperking en/of een kwetsbare inkomenspositie brengen we kortweg samen in één nieuwe uitvoeringsorganisatie. Deze komt onder aansturing van het afdelingshoofd Werken, Wonen en Leven (WWL).
- Gemeente heeft wettelijke taak om statushouders te huisvesten, asielzoekers op te vangen en een inspanningsverplichting om Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Er zijn Zeeuwse afspraken over vluchtelingenopvang. De gemeenteraad heeft besloten tot realisatie van noodopvang voor 250 personen. Er is een achterstand bij onze taakstelling huisvesting statushouders en opvang Oekraïense vluchtelingen.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Verbetering uitvoering Participatiewet: Participatiewet in Balans wordt ingevoerd vanaf 2026. Doel: meer maatwerk, menselijke maat en eenvoud in uitvoering.
- Toekomstbestendige sociale infrastructuur: de transitie naar een geïntegreerde uitvoeringsstructuur vraagt naar verwachting gerichte investeringen.
- Voortzetting, aanpassing of beëindiging huidige tijdelijke pilots voor minima: gratis schoolfruit, gratis Openbaar Vervoer (OV), witgoedregeling.
- Keuzes over opvanglocaties Oekraïners en doorstroomlocaties statushouders. Opvang werkt door op andere beleidsterreinen (bijvoorbeeld inburgering, begeleiding naar werk en mogelijk zorg, handhaving en veiligheid).

Sociale basis

Ambitie in 2040

Sterke sociale basis in alle kernen. Sterke gemeenschappen vormen de ruggengraat van ons eiland. We ondersteunen actief buurt- en vrijwilligersnetwerken en stimuleren een omgeving

waarin mensen naar elkaar omkijken. Kwalitatief goed onderwijs en kinderopvang zijn de basis voor een gezonde ontwikkeling. Opvoeders kunnen rekenen op ondersteuning bij opvoedingsvraagstukken, zodat elk kind zich in een veilige omgeving kan ontwikkelen.

We motiveren inwoners om gezond te leven en voldoende te bewegen. Dit draagt bij aan hun vitaliteit en stelt hen in staat langer zelfstandig te blijven wonen. Door ontmoetingsplekken te creëren en activiteiten te organiseren, gaan we eenzaamheid tegen. Vrijwilligers en mantelzorgers kunnen rekenen op steun vanuit hun netwerk en de gemeenschap. Deze sterke sociale basis bouwen we samen met inwoners, verenigingen en vrijwilligersorganisaties.

Stand van zaken

- Beleidskader breed sociaal domein vastgesteld en uitvoeringsplan doorontwikkeling toegang.
- Preventieve programma's Opgroeien in Kansrijke Omgeving (OKO), SD Vitaal en Bloei! lopen.
- Werken aan samenhang van tussen programma's en efficiënte inzet van financiële middelen en capaciteit.
- Samenwerking met Stichting Maatschappelijk Werk en Welzijn Oosterschelderegio (SMWO) versterkt.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Structurele financiering van eigen preventieprogramma's en diensten van partners (SMWO, HALT, Emergis preventie).
- Landelijke ontwikkelingen rondom akkoorden zoals Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Aanvullend Zorg en Welzijn Akkoord (AZWA) beïnvloeden mogelijk financierings- en beleidsruimte. Denk aan verschuiving van middelen met korting van SPUK naar gemeentefonds.
- Toekomst activiteitenaanbod kinderen en jongeren: financiering BLOEI! stopt per 2028.
- Schoolzwemmen: er mag geen ouderbijdrage meer gevraagd worden. Wil de gemeenteraad extra middelen beschikbaar stellen om schoolzwemmen te behouden?

Zorg en ondersteuning

Ambitie in 2040

Zorg en ondersteuning dichtbij en vraaggericht. Kwetsbare inwoners kunnen rekenen op passende zorg en ondersteuning. We werken hiervoor nauw samen met woningbouwcorporaties en zorginstellingen. Bij overlastsituaties hebben we korte lijnen met de politie. Door de vergrijzing, de stijgende levensverwachting en de toenemende zorgbehoefte staat de betaalbaarheid van zorg onder druk. Dit vraagt om nieuwe oplossingen die we samen met inwoners en partners ontwikkelen.

We sturen op vermindering van de vraag naar specialistische zorg, door meer te investeren in zorg en ondersteuning dichtbij en het inzetten op normaliseren. Ondersteuningsvragen vangen we zoveel mogelijk op in de eigen omgeving: thuis, op school of in de buurt. De ondersteuning vanuit de gemeente vult waar nodig aan. Deze aanpak realiseren we binnen de wettelijke kaders en beschikbare budgetten, met kwaliteit van zorg en voldoende personeel als belangrijke voorwaarden. De beoogde groei van ons inwonersaantal draagt bij aan behoud van mantelzorgers en voldoende personeel voor zorg en ondersteuning.

Stand van zaken

- Beleidskader breed sociaal domein en uitvoeringsplan doorontwikkeling toegang vastgesteld.
- Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 lokaal en regionaal in uitvoering. Verplichte regionale onderdelen zoals inkoop via Jeugdhulpregio.
- Zeeuwse gemeentelijke samenwerking regiovisies Jeugdhulp Zeeland 2023-2028 en Beschermd wonen. Samenwerking op behoud van specialistische zorg via inkoop, verdeling van (woon/opvang)voorziening en projecten zoals om- en afbouw Jeugdzorgplus. Ook samenwerking op verdeling middelen en capaciteit: normeren en grenzen stellen aan beroep op zorg.
- Samenwerking met scholen en huisartsen en inzet van jeugdprofessionals op school.
- Samenwerking met zorg, politie en woningbouwcorporatie voor inwoners met onbegrepen gedrag. In de vorm van netwerk van professionals (OGGZ-netwerk), laagdrempelige voorzieningen zoals zelfregiecentrum Ammekare en woonondersteuning met Kansrijk wonen.
- Woonzorgvisie vastgesteld voor realiseren woonvoorzieningen voor diverse doelgroepen.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Stevig lokaal team realiseren leidt mogelijk tot keuzes over extra financiering.
- Organisatie regionale samenwerking, met name nieuwe GR Sociaal Domein Zeeland. Maar ook wat organiseren we regionaal en wat lokaal?
- Beschermd wonen: financiering vanuit regiobudget Beschermd Wonen op termijn mogelijk niet toereikend om huidige vorm van zorg en ondersteuning voor mensen met complexe problematiek voort te zetten.
- Balans tussen normeren en grenzen stellen zodat zorg en ondersteuning beschikbaar blijft voor de meest kwetsbare mensen aan de ene kant en collectieve preventie om zorgvraag te beperken aan de andere kant.
- Toegankelijkheid van zorg en wachttijden. Wat is acceptabel?

Veiligheid

Ambitie in 2040

Een veilig eiland om te leven. Schouwen-Duiveland is een veilige plek om te leven. Overheden, veiligheidspartners, ondernemers en inwoners voelen zich daar gezamenlijk verantwoordelijk voor. We stimuleren ieders betrokkenheid, gaan polarisatie tegen en zijn goed voorbereid op complexe veiligheidsvraagstukken, waaronder ondermijning en internetfraude. We dragen actief bij aan de crisisorganisatie van de veiligheidsregio. In geval van calamiteiten moet Schouwen-Duiveland altijd voldoende bereikbaar zijn. Daarvoor zijn goede alternatieve routes nodig, in samenwerking in de regio. In nieuwe plannen integreren we de maatregelen die hiervoor nodig zijn.

We anticiperen op het veranderende klimaat en nemen als onderdeel van het Nationaal Deltaprogramma maatregelen om weerbaar te zijn tegen extremer weer, zoals hitte, droogte, storm en te veel water.

Stand van zaken

- Toenemende geopolitieke spanningen, hybride dreigingen, klimaatverandering en risico op langdurige stroomuitval vragen versterking maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht. Nadere uitwerking op lokaal en regionaal niveau nodig, in samenwerking met de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ).
- Doorontwikkeling Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) naar robuuste Omgevingsdienst.

- Nieuwe landelijke regels voor Buitengewoon Opsporingsambtenaren (Boa's) vanaf 2028. Mogelijke taakverschuiving van politietaken naar Boa's.
- Actualisatie van het Integraal Veiligheidsbeleid voor beleidsperiode 2027-2030 start in 2026. Gebeurt regionaal met veiligheidspartners.
- Voorgenomen besluit tot samenwerking van de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst (GGD) en VRZ richting één GR.
- Samenwerking binnen Klimaatadaptatiestrategie Zeeland, lokale klimaatagenda en Deltaprogramma over wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen.
- Gemeentelijk hitteplan opgesteld in 2025 met maatregelen om gezondheidsproblemen te voorkomen, woningen en gebouwen koeler te houden en de openbare ruimte hittebestendig in te richten. Ook samenwerking met zorgorganisaties, scholen, woningbouwcorporaties en hulpdiensten.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Klimaatadaptatie: voorbereiden op extreme weersomstandigheden (hitte, droogte, storm en overstromingen).

Wonen

Duurzame groei en behoud van eigenheid.

In 2040 zijn er voldoende passende, betaalbare woningen om de groei van het aantal inwoners mogelijk te maken en om alle doelgroepen te huisvesten. De woonomgeving blijft aantrekkelijk. Woningen zijn duurzaam, energieneutraal, goed bereikbaar en veilig tegen het water.

Wonen

Ambitie in 2040

Iedereen woont naar wens en behoefte. Schouwen-Duiveland is een aantrekkelijk wooneiland. De trend gaat richting krimp, maar onze ambitie is om te groeien naar meer dan 40.000 inwoners. Om dit te bereiken, zetten we in op meer woningen en betere bereikbaarheid. De behoefte aan extra woningen onderbouwen we met vierjaarlijkse kwalitatieve woningmarktonderzoeken en analyses van demografische ontwikkelingen.

In 2040 heeft Schouwen-Duiveland een duurzame, toekomstbestendige woningvoorraad die aansluit bij de behoeften van alle inwoners. Woningen zijn geschikt voor verschillende levensfasen, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Voor (terugkerende) jongeren en jonge gezinnen ontwikkelen we aantrekkelijke woonmogelijkheden om hen aan het eiland te binden of hun terugkeer mogelijk te maken. Daarnaast zorgen we voor voldoende flexibele woonruimte voor spoedzoekers en tijdelijke arbeidskrachten. De leefbaarheid in de kernen versterken we door de aanwezigheid van goede voorzieningen, het stimuleren van permanente bewoning en het zorgvuldig inpassen van nieuwbouw in de bestaande omgeving. Bij nieuwbouw en woningverduurzaming houden we rekening met beschermde dieren- en plantensoorten. De tuinen en de inrichting van buitenruimten dragen bij aan de biodiversiteit en aanpassingen aan extremer weer (klimaatadaptatie).

De groei van het aantal woningen maakt bereikbaarheid cruciaal, met name via de Midden-Zeelandroute. Nieuwe locaties voor nieuwbouw worden zorgvuldig gekozen. Herstructurering, inbreiding en een 'straatje erbij' in de kernen blijven van belang. Uitgangspunt is dat nieuwbouw bijdraagt aan de woonkwaliteit in bestaande kernen. We beschermen natuur en landschap en versterken de kwaliteit van de leefomgeving.

Stand van zaken

- Demografische prognoses laten een krimp-tendens zien, maar de ambitie uit de strategische visie Tj van de toekomst is groei naar 40.000+ inwoners.
- Om leefbaarheid, sociale cohesie en identiteit van de gemeente Schouwen-Duiveland te behouden en versterken, is het nodig om de juiste woningen voor de juiste mensen te realiseren. Dit gaat over inzet op een mix van woningen in grotere projecten.
- Realisatie nieuwbouw wordt beperkt door stikstofproblematiek, netcongestie en hoge bouwkosten.
- De westkant van ons eiland kent als gevolg van stikstof beperkingen voor ontwikkeling en woningbouw. Voor de invulling van de woningbouwopgave richten we ons daardoor meer op de oostkant van het eiland.
- Wetgeving vraagt om integratie van wonen en zorg en welzijn (doelgroepen). Deels opgenomen in de Woonzorgvisie.
- De nieuwe wet regie volkshuisvesting treedt naar verwachting in 2026 in werking. Deze wet geeft verplichting tot het maken van een volkshuisvestelijk programma, waarin wordt vastgelegd hoeveel woningen er gebouwd moeten worden, waar deze moeten komen en voor welke doelgroepen deze bestemd zijn.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Balans tussen groei en behoud identiteit.
- Aandacht voor mobiliteit en ontsluiting bij woningbouw.
- Bouwen en wonen betaalbaar houden met hoge bouwkosten, krapte op de arbeidsmarkt en winstbejag en speculatie op de woningmarkt.
- Hoe houden we woningbouwprojecten financieel haalbaar met verplichting om 2/3 betaalbare woningen te realiseren?
- Woonwens versus betaalbaarheid. Verdichten en daarmee betaalbaarder of de wens van woningzoekenden (grondgebonden woning en ruimte om de woning) maar betaalbaarheid onder druk/niet haalbaar
- Beschikbaarheid nutsvoorzieningen (energie en water) nieuwe woonwijken heeft impact op uitvoerbaarheid woningbouwplannen.
- Bezwaarprocedures leiden tot lange doorlooptijden waarmee realisatie vertraagt.
- Realisatie van woningen voor specifieke doelgroepen zoals ouderen vraagt samenwerking met initiatiefnemers en zorgverleners, terwijl draagkracht en capaciteit beperkt zijn.

Woonomgeving

Ambitie in 2040

Een aantrekkelijke, gezonde woonomgeving. Schouwen-Duiveland kent ook in 2040 een unieke combinatie van karakteristieke kernen, uitgestrekte stranden, duinen, water, platteland en bijzondere flora en fauna. We koesteren ons historisch erfgoed en het rijke aanbod aan kunst, cultuur en sport. Deze elementen maken het eiland tot een geliefde woonplek voor uiteenlopende doelgroepen.

De kwaliteit van de leefomgeving staat voorop: in 2040 is de lucht schoon en zijn de nachten stil en donker. Om deze gezonde leefomgeving te behouden, beschermen we kwetsbare natuurgebieden en ontwikkelen we nieuwe recreatiemogelijkheden op zorgvuldig gekozen locaties. We spreiden de recreatiedruk in ruimte en tijd om de natuur te ontzien en overlast te voorkomen. De ontwikkeling van duurzame vervoersopties speelt hierin een belangrijke rol.

De biodiversiteit versterken we door het uitbreiden en verbinden van de ecologische hoofdstructuur. Bij nieuwe ontwikkelingen staat behoud van landschappelijke kwaliteit voorop. Initiatieven zijn alleen mogelijk als ze de kwaliteit versterken of minimaal in stand houden. We bieden initiatiefnemers en omwonenden heldere kaders voor wat wel en niet kan. Daarbij vragen we initiatiefnemers om actief bij te dragen aan het verbeteren van de gebieds- en milieukwaliteit én om inwoners via participatie goed te betrekken bij hun plannen.

Stand van zaken

- Gebiedsgerichte aanpak Kop van Schouwen in verband met stikstofdruk. Samenwerking tussen de provincie Zeeland en de gemeente Schouwen-Duiveland om de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied te behalen en de natuur te versterken. De provincie werkt daarnaast aan een Zeeuws stikstofplan.
- Gestart met visie biodiversiteit in 2025. Diverse projecten op gebied van biodiversiteit zijn al uitgevoerd, zoals aanleg van dorpsboomgaarden, project akkerranden, aanleggen van groene schooltuinen en pleinen, biodiversiteitsscans op bedrijventerreinen en ecologisch maaibeheer in de openbare ruimte.
- Groenbeleidsplan & Groenbeheerplan heeft samenhang met klimaat en biodiversiteit als uitgangspunt.
- We zijn verplicht om voor bebouwd gebied een soortenmanagementplan (SMP) op te stellen; een gebiedsdekkend plan met maatregelen, regels en afspraken voor bijvoorbeeld (ver)bouwen, isoleren en slopen, om beschermde dier- en plantensoorten in een bepaald gebied te beschermen en hun leefomgeving te behouden of te verbeteren. In 2025 zijn we gestart met voorbereidingen, in 2026 start het proces om in 2027 te komen tot een SMP.
- Samenwerking in platform biodiversiteit met organisaties zoals Natuur- en vogelwacht, Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Imkervereniging Schouwen-Duiveland, Natuur en Milieueducatie Schouwen-Duiveland (NME), provincie Zeeland, Stichting Zonnestraal en Poldernatuur en Agrarisch Schouwen-Duiveland.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Aanpak stikstofproblematiek.
- Stimuleren verduurzaming en gebruik milieuvriendelijke circulaire materialen en bouwmethoden in de leefomgeving.

Verduurzaming

Ambitie in 2040

Een duurzaam, energieneutraal, divers woningaanbod. Schouwen-Duiveland staat voor een grote verduurzamingsopgave, met een groot aantal vooroorlogse woningen en monumenten. In 2040 zijn deze woningen goed geïsoleerd en aardgasvrij. De woningen voorzien grotendeels zelf in hun energie- en warmtebehoefte. Dit bereiken we door nauw samen te werken met huiseigenaren, woningbouwcorporaties, stads-, dorps en wijkraden en netbeheerders, ondersteund door gerichte stimuleringsmaatregelen.

Voor monumentale panden en beschermde dorps- en stadsgezichten hebben we maatwerkoplossingen ontwikkeld om de cultuurhistorische waarde te behouden. Elke kern beschikt over een passend alternatief voor aardgas, van individuele tot collectieve systemen. Nieuwe woningen worden energieneutraal en circulair gebouwd, met klimaatadaptieve maatregelen als standaard onderdeel van elk nieuwbouwproject.

Stand van zaken

- Netcongestie beperkt mogelijkheden voor verduurzaming. Het huidige hoogspanningsnet Schouwen-Duiveland is niet toereikend, maar ook het midden- en laagspanningsnet is op sommige plaatsen niet meer toereikend. Sinds oktober 2020 is er sprake van netcongestie voor teruglevering op de Noordring, het 50 kV elektriciteitsnet dat Schouwen-Duiveland en Tholen van elektriciteit voorziet. Voor de verzwaring van het elektriciteitsnet is het noodzakelijk om een 150 kV /20 kV hoogspanningsstation op Schouwen-Duiveland te plaatsen. Tennet en Stedin zijn bezig met de uitwerking van de definitieve locatie en de inpassing van het 150 kV/ 20 kV hoogspanningsstation in de omgeving. De verwachting is dat het 150 kV/20kV station in 2030 gereed is, maar bezwaarprocedures en problemen met het verwerven van de gronden kunnen voor verdere vertraging zorgen. Stedin werkt met buurtaanpak aan verzwaren van midden- en laagspanningsnet. Daar houden we rekening mee in wijkuitvoeringsplannen. Daarnaast worden lokale energiegemeenschappen gestimuleerd.
- De beperkingen van het energienetwerk hebben gevolgen voor de verduurzaming. Grootschalige duurzame opwekprojecten kunnen niet worden gerealiseerd omdat er geen duurzame energie teruggeleverd kan worden naar het energienetwerk. Bedrijven die een grotere capaciteit nodig hebben onder andere voor het verduurzamen komen op de wachtlijst.
- De transitievisie warmte (2021) geeft een tijdpad voor de overstap naar alternatieve energie en het geleidelijk vervangen van aardgas. De landelijke ambitie is gebouwen in Nederland in 2050 niet meer met aardgas te verwarmen. Schouwen-Duiveland wil al in 2040 naar 0% aardgas. Actualisatie van de transitievisie warmte naar een Warmteprogramma Schouwen-Duiveland vindt plaats in 2026, met aandacht voor haalbaarheid en betaalbaarheid.
- Overgang naar aardgasvrij ondersteunen we met verschillende subsidies en regelingen, zoals de gemeentelijke isolatiesubsidie, subsidie Doe-Het-Zelvers, subsidie zonnepanelen en (hybride warmtepompen) en de subsidieregeling kleinschalige energieopslag. Inwoners kunnen gebruik maken van de lening duurzaam en langer thuis voor het doorvoeren van duurzame maatregelen en het levensloopbestendig maken van de woning. Voor het stimuleren van kleine energiebesparende maatregelen zetten we het energieteam en het klusteam Schouwen-Duiveland in. Dit is een samenwerking met Zeeuwind, NME SD, Zeeuwend, SMWO en de Zuidhoek.
- Monumenteigenaren ontvangen ondersteuning bij het verduurzamen via een monumentencoach en een extra subsidiebedrag binnen de gemeentelijke isolatiesubsidie.
- Inwoners kunnen met vragen en voor informatie over verduurzaming en subsidies terecht bij het Energiehuis Schouwen-Duiveland. Hiervoor werken we samen met Natuur en Milieu Educatie Schouwen-Duiveland. Daarnaast is er een digitaal regionaal energie loket www.duurzaambouwloket.nl. We hebben een maandelijkse Duurzaam Doen-pagina in de Wereldregio.
- Per wijk wordt een wijkuitvoeringsplan opgesteld. Samen met dorps-, wijk- en stadsraden, netbeheerders en de woningbouwcorporatie, worden wijkgericht mogelijkheden voor duurzame energie en warmteopties onderzocht. In het wijkuitvoeringsplan staat welke alternatieve energievoorziening in een wijk/gebied/straat gekozen wordt en wanneer de

wijk/gebied/straat aardgasvrij is. Doel: in 2030 heeft de helft van de wijken en buurten een wijkuitvoeringsplan.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Verzwaring elektriciteitsnet en plaatsing hoogspanningsstation. We zijn hierin afhankelijk van organisaties als Tennet en Stedin.
- De manier waarop we inwoners en bedrijven ondersteunen die willen verduurzamen ondanks netcongestie.
- Inzet op het realiseren van een 150 KV station.
- Onzekerheden en snelle ontwikkelingen in technieken voor de energietransitie, vooral voor aardgasvrije technieken (zoals bodemenergie en energie uit water en waterstof), alternatieve brandstoffen voor zwaar vervoer en energieopslag (onder andere batterijopslag). Welke ruimte geven we aan experimenteren en hoe gaan we om met onzekerheden in planning en investeringen?
- Door veelal kleine kernen en slecht-geïsoleerde en verspreide woningen, zijn collectieve opties als warmtenetten vaak niet rendabel in Schouwen-Duiveland. De vraag is hoe we in Schouwen-Duiveland gebouwen van het aardgas af halen.
- Isolatie van bestaande huizen combineren met bescherming diersoorten die in spouwmuren en onder daken leven zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen.

Bereikbaarheid

Ambitie in 2040

Goede bereikbaarheid op en rond het eiland. Goed leven, wonen en werken op Schouwen-Duiveland vraagt om veilige en efficiënte verbindingen, zowel op het eiland als met de omliggende regio. De groei naar een gemeente met meer dan 40.000 inwoners heeft geleid tot betere verbindingen met andere Zeeuwse gemeenten, Zuid-Holland en Brabant, in het bijzonder via de Midden-Zeelandroute. De regionale mobiliteitsstrategie is hierbij leidend.

Inwoners hebben ruime keuze in vervoermiddelen dankzij een moderne infrastructuur en innovatieve vervoersoplossingen. Het eiland heeft veilige fietspaden voor (elektrische) fietsen, goed onderhouden wegen voor (deel)auto's en een passend aanbod van collectief vervoer en regiotaxi's. Een dekkend netwerk van laadpunten faciliteert de elektrische mobiliteit. Alle kernen zijn goed bereikbaar door middel van verbindingen die aansluiten bij het groeiende inwoneraantal. Overal op het eiland zijn inwoners digitaal goed verbonden, zowel thuis als onderweg.

Verkeersveiligheid staat voorop in zowel de kernen als het buitengebied. In het landelijk gebied, waar verschillende verkeersdeelnemers de weg delen, vraagt dit extra aandacht. Tijdens de oogstperiode is het soms onvermijdelijk dat er modder op wegen ligt. We zijn een eiland met een agrarisch karakter.

Stand van zaken

- Actualisatie van het Integraal Verkeers- en Vervoerplan (IVVP) is in voorbereiding. Het nieuwe IVVP levert input voor de Omgevingsvisie.
- In navolging op het Zeeuwse Toekomstbeeld Fiets werkt de gemeente aan een Lokaal Toekomstbeeld Fiets, met kansen en opgaven voor verbetering van fietsgebruik en fietsinfrastructuur.
- Openbaar vervoer: Nieuwe vervoersconcessie voor Zeeland vanaf eind 2026 (EBS). Planvorming met provincie en EBS voor opwaardering van acht bushaltes tot aantrekkelijke

mobiliteitshubs (overstaplocaties/vervoersknooppunten) met nieuwe dienstregeling vanaf 2027.

- Eind 2025 behandelde de gemeenteraad het Uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid.
- We volgen ontwikkelingen rond rekeningrijden (vanaf 2030) en vrachtwagenheffing (vanaf 2026).
- We actualiseren parkeernormen om in te kunnen spelen op de parkeerbehoefte bij nieuwe ontwikkelingen. We kijken naar uitbreidingsmogelijkheid voor parkeren voor bezoekers rond Zierikzee. Jaarlijks evalueren we het gereguleerde parkeerbeleid gevolgd door een update van de parkeerverordening en belastingverordening.
- We werken aan de motie beperking autoverkeer in het hoogseizoen samen met SD op Weg, Hiswa Recron en ondernemersvereniging Bruinisse.
- We willen (recreatie)slagen optimaliseren. Dat zijn de wegen naar de kust die haaks aansluiten op gebiedsontsluitingswegen. Denk aan optimalisatie van de Bernardstraat, Roelandsweg en Korte Moermondsweg.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Toekomstbeeld Midden-Zeelandroute: voor de Midden-Zeelandroute is een toekomstbeeld opgesteld. Veiligheid en doorstroming N59 en de Zeelandbrug zijn onderdeel van het toekomstbeeld.
- Ter bevordering van de verkeersveiligheid en doorstroom N59 binnen de bebouwde kom van Zierikzee is er een Gebiedsgerichte aanpak Zierikzee. We zijn geen wegbeheerder van de N59, maar de weg raakt de veiligheid van inwoners en bezoekers. Rijkswaterstaat doet komende periode onderzoek naar vergroten verkeersveiligheid en verbeteren oversteek van fietsverkeer.

Werken

Duurzaam, robuust en beter in balans.

De economie van Schouwen-Duiveland is in 2040 toekomstbestendig, robuust en in balans. Onze sterke sectoren – landbouw, toerisme en overige bedrijvigheid – spelen succesvol in op de uitdagingen van een circulaire economie, klimaatverandering en een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Door samenwerking en innovatie benutten we de kansen die ons eiland biedt. We versterken het ondernemersklimaat en streven naar een arbeidsmarkt in balans.

Bedrijvigheid

Ambitie in 2040

Onze bedrijvigheid floreert en vernieuwt. In 2040 heeft Schouwen-Duiveland een toekomstbestendige economie waarin leven, wonen en werken elkaar versterken. Ondernemers benutten de unieke kwaliteiten van het eiland en dragen actief bij aan behoud en verbetering van de leefomgeving.

De bereikbaarheid via de Midden-Zeelandroute en betrouwbare digitale verbindingen maken flexibel werken en ondernemen mogelijk, zowel vanuit huis als op locatie. De grotere kernen hebben levendige winkelgebieden die floreren dankzij de groei naar 40.000+ inwoners.

Bedrijven zijn geconcentreerd op moderne, centraal gelegen bedrijventerreinen en enkele kleinschalige locaties. Door slimme herstructurering en verdichting is ruimte ontstaan voor

clustering en groei. Vrijgekomen locaties zijn benut voor woningbouw. Nieuwe bedrijven versterken de regionale economie en vullen het bestaande aanbod in de Zuidwestelijke Delta aan. Ondernemers verduurzamen en innoveren hun organisaties, ondersteund door gerichte programma's.

Stand van zaken

- Bedrijvensvisie vastgesteld, waarin staat op welke bedrijventerreinen de uitbreidingsfocus ligt. Uitbreiding bedrijventerrein Zierikzee-Zuid.
- Alle gemeentelijke bedrijfsgronden zijn verkocht, geen gemeentelijke bedrijfsgrond beschikbaar.
- Detailhandelsstructuurvisie wordt herijkt.
- Project verduurzaming bedrijventerreinen loopt.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Bereikbaarheid bedrijven. De Zeelandbrug is binnen 10 jaar aan het einde van de levensduur. In het najaar van 2026 wordt de Zeelandbrug voor een periode van 8 weken volledig afgesloten voor onderhoud.
- Nieuwe Midden-Zeelandroute kan invloed hebben uitbreidings- of verplaatsingsmogelijkheden van bedrijven, omdat gemeente geen nieuwe gemeentelijke bedrijfsgronden beschikbaar heeft.

Toerisme en recreatie

Ambitie in 2040

Krachtige positionering als duurzame vakantiebestemming. Schouwen-Duiveland heeft een prachtige leefomgeving en is een geliefde vakantiebestemming. Toerisme en recreatie vormen in 2040 een stevige pijler van onze lokale economie, met internationale keurmerken voor kwaliteit en duurzame aanpak.

Door gerichte samenwerking hebben toerisme en recreatie zich ontwikkeld op een manier die past bij de schaal en kernwaarden van ons eiland. We hebben een goede balans gevonden: een gemeente waar het prettig leven, wonen en ondernemen is én waar bezoekers zich welkom voelen. Deze unieke combinatie staat centraal in onze positionering en eilandmarketing.

Stand van zaken

- Actualisatie toeristische visie Agenda Toerisme en uitvoeringsagenda in 2026.
- Eilandmarketing Schouwen-Duiveland heeft Meerjarenplan 2026-2030 opgesteld.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Balans toerisme en leefbaarheid en natuur.
- Tegelijk hebben we voor het eerst te maken met een stabiliserend/licht dalend aantal overnachtingen en is het marktaandeel van Zeeland als geheel afgenomen.
- Ontwikkeling kwaliteitsgerichte toerisme, spreiding seizoenen en verhouding vraag en aanbod in logies en voorzieningen.
- Inspelen op economische ontwikkelingen (stijgende kosten, dalende koopkracht, mogelijke btw-verhoging naar 21%) en personeelstekorten toerisme en horeca.
- Voldoende ruimte om te recreëren voor inwoners en gasten, ook bij groei.
- Toekomstbestendige mobiliteit, alternatieven naast de auto.
- Verduurzaming toeristensector en ondernemers.

Landbouw

Ambitie in 2040

Multifunctionele landbouw. Schouwen-Duiveland kent in 2040 een diversiteit aan veerkrachtige agrarische bedrijven in verschillende bedrijfsvormen. Gespecialiseerde bedrijven leveren met precisielandbouw en schaalvergroting een hoge voedselproductie. Daarnaast zijn er regeneratieve bedrijven die voedselproductie in korte ketens combineren met agrarisch natuurbeheer en versterking van de biodiversiteit. Het agrarische landschap wordt verder verrijkt door multifunctionele bedrijven die landbouw verweven met bijvoorbeeld toerisme, educatie, zorg en natuurbeheer.

De agrarische sector is weerbaar tegen klimaatverandering, zoals droogte, hitte en aanhoudende neerslag. In 2040 worden zoetwaterschaarste en verzilting met innovaties tegengegaan en is het eiland hierin vrijwel zelfvoorzienend. Dit bereiken we met een geoptimaliseerd watersysteem dat wateroverlast bij extreme buien voorkomt, het watervasthoudend vermogen van landbouwgronden verbetert en zorgt voor zoetwaterbeschikbaarheid in droge periodes.

Agrariërs produceren gezond voedsel en, zodra dat rendabel is, bio-grondstoffen voor duurzaam bouwen. Ze dragen bij aan het herstel van de biodiversiteit, het sluiten van kringlopen en een goede waterkwaliteit. Voor deze maatschappelijke diensten ontvangen agrariërs passende compensatie. Nieuwe vestiging van veehouderij past niet op ons eiland en is daarom niet toegestaan.

Stand van zaken

- Onzekerheid voor agrarische bedrijven door beleid en regels over stikstof, mest, water, gewasbescherming en voedsel. Oplossingen zijn afhankelijk van individuele factoren en keuzes. Europees beleid heeft grote invloed op de landbouwsector. Onder andere de afspraken uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en Kader Richtlijn Water hebben gevolgen voor landbouwbedrijven, met beperking van emissies en scherpere regels rondom mest en gewasbescherming. Agrarische bedrijven moeten hun bedrijfsvoering aanpassen. Beleid, regels en keuzes van het Rijk, de provincie en het waterschap zijn bepalend voor de agrarische sector en voedselproductie op Schouwen-Duiveland.
- Op Schouwen-Duiveland doen boeren mee met pilots over doelsturing om milieuproblemen in de landbouw aan te pakken. We werken samen met financiële instellingen, banken en verzekeraars die kunnen bijdragen aan het belonen van duurzame prestaties van onze agrariërs.
- Zoetwaterstrategie opgesteld om te kunnen beschikken over voldoende zoet water om voldoende weerbaar te zijn tegen de gevolgen van veranderende weersomstandigheden (droogte, hitte, wateroverlast). Zoetwaterstrategie zet in op aanvoer van elders naar Schouwen-Duiveland, robuust maken van water- en bodemsysteem en werken aan zelfvoorzienend zijn, bijvoorbeeld in Living Lab.
- Nieuwe programma Living Lab 2025-2029 startte najaar 2025. Richt zich op de toekomst van de agrarische sector op Schouwen-Duiveland. De voucherregeling voor bodem, water en groene maatregelen voor agrariërs wordt voortgezet. Kennisuitwisseling en onderzoek naar water, bodem, teelten, klimaat groen en verdienvermogen van boeren samen met jongeren, studenten, mensen uit het gebied, ondernemers en overheden wordt opgepakt. Koppeling met andere programma's (biodiversiteitsvisie, toerisme, gebiedsgerichte aanpak Schouwen-West, woningbouwprogramma's) staat hierbij centraal.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Relatie landbouw en wonen in het buitengebied. Wat kan waar? Dit wordt ook onderdeel van de Omgevingsvisie.
- Onduidelijkheid voor agrarische bedrijven door beleid en regels over stikstof, mest, water, gewasbescherming en voedsel.
- Structurele landelijke inrichtingskeuzes zoals de waterverdeling in Zuidwest Nederland en primaire landbouwgebieden voor voedselproductie zijn nog niet gemaakt.

Visserij

Ambitie in 2040

Visserij economisch en ecologisch in evenwicht. In 2040 heeft Schouwen-Duiveland een compacte maar zichtbare visserijsector. De traditionele visserij, schelpdierkweek en -visserij, kleinschalige kustvisserij, aquacultuur en buitendijkse/ zoutwater-voedselproductie vormen samen een gezond ecologisch en economisch evenwicht.

Lokale kwekers en vissers bedienen zowel de internationale als de groeiende lokale markt. Verse en ambachtelijk verwerkte producten vinden steeds vaker via korte ketens hun weg naar lokale restaurants en markten. Op landelijk niveau werken we samen met andere visserijgemeenten om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en kansen. Door innovatie werkt de visserij aan verduurzaming, met minder impact op waterkwaliteit en zeebodem en een bijdrage aan biodiversiteit.

Stand van zaken

- Waterkwaliteit Grevelingen en Oosterschelde niet optimaal. Het programma aanpak grote wateren (PAGW) onderzoekt hoe de kwaliteit verbeterd kan worden. Een waterdoorlaat in de Brouwersdam kan bijdragen aan beter getij en kansen voor de schelpdiersector.
- Biodiversiteitsvisie geeft richting aan behoud en versterking van biodiversiteit in en rond het water. Dit kan mogelijk voor verruiming visaanbod zorgen en mogelijk de sportvisserij een boost geven.
- Projecten zoals Zilte Zaligheden en mosselhangcultuur versterken korte ketens en regionale afzet. Ook wordt gekeken naar uitbreiding met nieuwe producten en herstel van de kreeftenpopulatie in de Oosterschelde.
- We willen zelf geen staalslakken gebruiken, maar willen ook niet dat deze door anderen gebruikt worden binnen onze gemeente.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Regionale afzet en korte ketens versterken. Het Rijk heeft subsidie beschikbaar gesteld voor het project Zilte Zaligheden Zuidwest. Regionale partijen wordt gevraagd om cofinanciering.
- Door een onbekende oorzaak is de kreeftenpopulatie in de Oosterschelde verdwenen. Gemeentelijke bijdrage gevraagd voor herstelproject kreeftenpopulatie.
- Tijdens de beoordeling van projecten binnen Natura-2000 wordt het voorzorgprincipe gehanteerd. De visserij ervaart dat dit hun mogelijkheden beperkt. In de Deltawateren leven meer dan 5.000 zeehonden die de vispopulatie ook beperken. Hoe positioneren we ons op dit onderwerp?

Arbeidsmarkt

Ambitie in 2040

Arbeidsmarkt in balans. In 2040 is de lokale arbeidsmarkt in balans, ondersteund door goede bereikbaarheid en voldoende woningen voor de beroepsbevolking, passend bij een gemeente van 40.000+ inwoners. Samen met werkgevers, werknemers en onderwijsinstellingen pakken we knelpunten op de regionale arbeidsmarkt aan. Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is daarvoor essentieel, niet alleen voor jongeren maar ook voor mensen die al werken. De snel veranderende economie en technologische innovaties vragen dat iedereen zich blijft ontwikkelen om duurzaam inzetbaar te blijven.

Tegelijkertijd zetten we in op inclusie. Iedereen doet naar vermogen mee, via werk of maatschappelijke participatie, ook mensen die nu moeilijker aan de slag komen. Overheid en bedrijfsleven nemen hun verantwoordelijkheid door onder meer inwoners met een arbeidsbeperking duurzaam in dienst te nemen.

Stand van zaken

- Economische visie en beleidskader sociaal domein vastgesteld.
- Samenwerking met onderwijs en bedrijfsleven over aansluiting opleidingsmogelijkheden en vraag van de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld via project Hospitality HUB Schouwen-Duiveland.
- Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt gaan over gemeentegrenzen heen. We nemen deel aan arbeidsmarktregio Zeeland. Daarin werken gemeenten, UWV, SBB, werkgevers- en werknemersorganisaties en onderwijsorganisaties samen.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Landelijke hervormingen vragen om nieuwe uitvoeringsstructuur arbeidsmarktregio Zeeland. Doel: verbetering van gezamenlijke publieke en private dienstverlening voor werk, scholing en loopbaan. Leidt tot: één regionaal opererend loket per arbeidsmarktregio, het Regionaal Werkcentrum Zeeland. We realiseren ook een loketfunctie van het Regionaal Werkcentrum Zeeland op Schouwen-Duiveland, die we samen met onze partners in de arbeidsregio bemensen en waaruit we gezamenlijke dienstverlening ontsluiten aan werkzoekenden, werkenden en werkgevers op het gebied van werk en ontwikkeling.

Energie en klimaat

Ambitie in 2040

Energieneutraal en klimaatbestendig. Schouwen-Duiveland is al in 2040 energieneutraal. Alle energie die we verbruiken, ook voor mobiliteit, wordt duurzaam opgewekt. Dit ambitieuze doel realiseren we door energiebesparing te combineren met duurzame energieopwekking. Nieuwe grootschalige energieprojecten worden zorgvuldige landschappelijke ingepast en komen tot stand met actieve betrokkenheid en deelname van omwonenden. In 2040 gebruiken in de gebouwde omgeving geen aardgas meer en is onze mobiliteit vrij van fossiele brandstoffen. We werken aan deze duurzaamheidsopgave door nauw samen te werken met de provincie, andere gemeenten, ondernemers, organisaties, inwoners en kennisinstellingen.

We zetten grote stappen om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te zijn. Wateroverlast, droogte en hittestress voorkomen we door slimme koppelingen met andere projecten en bijdragen van de agrarische sector. Bedrijven worden schoner en verbeteren daarmee de milieukwaliteit. Bij nieuwe en bestaande bedrijventerreinen is duurzaamheid het uitgangspunt. Nieuwe initiatieven worden duurzaam, met oog voor biodiversiteit en landschap/omgeving

angepast. In 2040 gebruiken we substantieel minder grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel). Het doel is om in 2050 volledig circulair te zijn.

Stand van zaken

- Energieagenda 2025-2030 vastgesteld, met doelen voor energiebesparing, duurzame energieopwek, warmtetransitie en duurzame mobiliteit.
- Vanuit spoorboekje Duurzaamheid en milieu gewerkt aan vijf sporen: energietransitie, klimaatadaptatie, milieukwaliteit, biodiversiteit en circulaire economie.
- Regionale samenwerking op gebied van energietransitie en CO₂-reductie in Regionale Energie Strategie Zeeland (2.0), Provinciaal Meerjarenprogramma infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) en Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) Zuidwest.
- Energiebesparing: doelstelling om 20% minder energie te gebruiken in 2020 en 30% minder energie in 2040 ten opzichte van 2017 (nulmeting). In 2023 gebruikte Schouwen-Duiveland 17,6% minder energie vergeleken met de nulmeting.
- Duurzame opwek: doelstelling om 60% van ons energieverbruik duurzaam op te wekken in 2030 en in 2040 evenveel duurzame energie op te wekken dan we verbruiken. In 2023 wekten we 55% van ons energieverbruik duurzaam op. Hiervan bestond 75% uit windenergie. In het Ruimtelijk beleid duurzame energie (2023) staan voorwaarden voor ruimtelijke inpassing van duurzame energieprojecten.
- Warmtetransitie: doelstelling om in 2030 50% minder aardgas te gebruiken en in 2040 geen aardgas meer te gebruiken. In 2023 was het aardgasverbruik van Schouwen-Duiveland met 26% afgenomen ten opzichte van de nulmeting in 2017. In de Transitievisie Warmte (2021) staan de alternatieven voor aardgas en is het handelingsperspectief per buurt uitgewerkt. De Transitievisie Warmte wordt in 2026 geactualiseerd in een Warmteprogramma en vertaald naar wijkuitvoeringsplannen per wijk. In de Regionale Energie Strategie Zeeland 2.0 is afgesproken dat we in 2030 voor de helft van de wijken en buurten een wijkuitvoeringsplan hebben opgesteld.
- Duurzame mobiliteit: doelstelling om de voertuigbrandstoffen met 20% te reduceren in 2030 en met 60% in 2040. Het energieverbruik van verkeer en vervoer is in 2023 in met 10% afgenomen vergeleken met de nulmeting. We werken aan dekkende laadinfrastructuur, stimuleren van deelmobiliteit, fiets en Openbaar Vervoer en mobiliteitshubs. Schouwen-Duiveland is aangesloten bij de concessie collectieve laadinfrastructuur van Zuid-Holland-Zeeland.
- Zeeuwse overheden werken samen in klimaatadaptatiestrategie Zeeland. Voor Schouwen-Duiveland is die uitgewerkt in een lokale klimaatagenda. Belangrijke thema's zijn wateroverlast, hitte, droogte, zoet water en overstromingen. In het Deltaprogramma wordt gekeken naar de gevolgen van klimaatverandering op de lange termijn. In de Zuidwestelijke Delta wordt gewerkt aan waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid, ecologie en ruimtelijke adaptatie.
- Beleid circulaire economie van de Zeeuwse gemeenten is vastgesteld in 2025. Samen wordt gewerkt aan de thema's bouw & gebouwde omgeving, openbare ruimte & infrastructuur, afval & grondstoffen en inkoop & consumptie. In 2026 wordt het Zeeuwse beleid uitgewerkt in een lokale agenda.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Ontwikkeling dekkende laadinfrastructuur en mobiliteitshubs.
- Integratie klimaatadaptatie in beleid en ruimtelijke ontwikkeling.

5. Bestuur en organisatie

De manier waarop we ons werk doen en organiseren staat in ons organisatieprogramma 2022-2026, met als titel: 'Samen maken we ons eiland'. Dat is dan ook direct de missie van onze organisatie: samen werken we aan een mooi en krachtig Schouwen-Duiveland.

We hebben als gemeente te maken met veel, grote en complexe uitdagingen, en de ruimte is beperkt, zowel fysiek als op het gebied van capaciteit en financiën. Onze inzet is gericht op het continu verbeteren van de dienstverlening, de versterking van de bestuurskracht en het vergroten van de wendbaarheid van de organisatie. Een goede dienstverlening is belangrijk voor onze inwoners en een sterke bedrijfsvoering en een wendbare, slagvaardige organisatie zijn belangrijk om onze maatschappelijke opgaven te realiseren.

We willen werken in verbinding en samen met de samenleving: inwoners, ondernemers, stads-, dorps- en wijkraden en andere sociaal-maatschappelijke partijen. In ons werk maken we slim gebruik van de ontwikkelingen die er zijn op het gebied van digitalisering. We vinden het bovendien belangrijk een aantrekkelijke organisatie en een goede werkgever te zijn, die medewerkers aantrekt en weet vast te houden.

We werken volgens drie kernwaarden:

- **Wendbaar:** We zijn omgevingsbewust en spelen in op de uitdagingen met oog voor de belevingswereld en belangen van inwoners en ondernemers.
- **Vakkundig:** We werken procesgericht vanuit sterke teams: deskundig en vakkundig. Onze vakmensen zijn het visitekaartje van de gemeente.
- **Samen:** Samen met het bestuur, collega's, inwoners en ondernemers werken we aan een mooi en krachtig Schouwen-Duiveland. Samen máken wij ons eiland.

We hebben vijf ontwikkelambities voor onze organisatie hebben benoemd:

1. Sterke teams
2. Sterke bedrijfsvoering
3. Ruimte voor participatie
4. Een aantrekkelijke organisatie
5. Goed bestuurlijk-ambtelijk samenspel

Op elk van deze ontwikkelambities leest u hieronder wat de ambitie is, de stand van zaken en aan het eind van dit hoofdstuk de uitdagingen die in de komende bestuursperiode aandacht van de gemeenteraad vragen.

Sterke teams

Ambitie

Teams die optimaal zijn samengesteld, wendbaar en slagvaardig zijn. Medewerkers beschikken over de juiste competenties, ontwikkelen zich continu en werken effectief samen.

Stand van zaken

- Strategische personeelsplanning (SPP) is ontwikkeld en toegepast, en dit blijven we op regelmatige basis actualiseren. Een SPP helpt om toekomstgericht te voorzien in de benodigde formatie en de juiste mensen op de juiste plekken. De eerste inzichten in

toekomstige knelpunten en kansen zijn in beeld. Voorbeelden daarvan zijn: generatiemanagement, ontwikkelprogramma's, kennisoverdracht in verband met verwachte uitstroom als gevolg van pensionering en het belang van integrale samenwerking.

- We hebben een vernieuwde HR-gesprekscyclus ingevoerd.
- Strategisch opleidingsbeleid is ontwikkeld, gekoppeld aan een digitale leeromgeving (SD Leereiland), die is ingericht als middelpunt voor ontwikkeling. We stimuleren medewerkers om blijvend tijd te maken voor ontwikkeling.
- De HR21-competenties passend bij onze HR21 functies (HR21 is het generieke functiehuis voor gemeenten) zijn geïmplementeerd in de gesprekscyclus.
- Op het gebied van management zijn er veranderingen doorgevoerd. Teammanagers bevorderen het procesgericht werken over teams en afdelingen heen, en er is een concernbreed managementteam (MT) dat de focus heeft op organisatiebrede vraagstukken en strategische sturing.
- Om de teamontwikkeling en vakmanschap te ondersteunen hebben bijna alle teams een teamontwikkelingstraject doorlopen.
- In het Personeelshandboek van gemeente Schouwen-Duiveland zijn regelingen en afspraken opgenomen over omgangsvormen (bijvoorbeeld integriteitsbeleid). In januari 2026 zijn door de raad de Gedragscodes en het Integriteitsprotocol voor de raad en het college opnieuw vastgesteld. Integriteit vraagt doorlopend aandacht. Volgens de Monitor Integriteit en Veiligheid 2024 hebben politieke ambtsdragers en ambtenaren steeds vaker vermoedens van integriteitsschendingen zoals belangenverstrengeling, machtsmisbruik, seksuele intimidatie en ongepaste uitingen op sociale media. Integriteitsproblemen raken direct aan de sociale veiligheid binnen een gemeentelijke organisatie; een cultuur waarin misstanden niet worden gemeld of aangepakt, leidt tot angst, stress en verminderde samenwerking. Het is belangrijk om te werken aan een collectief bewustzijn van wat wel en niet mag, wat misschien niet wenselijk is en wat voorzichtigheid nodig heeft.
- In 2026 vinden vanuit de uitkomsten van het medewerkersverbondenheidsonderzoek dialoogsessies met de teams plaats en borgen we de uitkomsten van het onderzoek met vervolgstappen op team, afdeling en organisatieniveau.

Sterke bedrijfsvoering

Ambitie

De ambitie is om als organisatie aantoonbaar in control te zijn. Dit vraagt om een datagedreven manier van werken (verzamelen, opslaan, verwerken en analyseren van data) en continue monitoring.

Op het gebied van financiën gaan de ambities verder dan alleen geld. We werken aan een integraal plan voor het doorontwikkelen van de P&C cyclus. Hierin maken we een brede opzet, waarin de belangrijkste onderwerpen terugkomen. In de komende jaren is dit zowel de vertaling van de strategische visie in de P&C cyclus en administratie, als de doorontwikkeling van de P&C-cyclus en de opgave realistisch begroten. Het integraal plan gaat invulling geven aan de te zetten stappen en het bijhorend tijdspad. Hiermee werken we naar duidelijke sturingsstukken waarin de juiste informatie wordt aangeboden.

Stand van zaken

- Op het gebied van dienstverlening zijn zowel intern als extern ontwikkelingen geweest. Met de invoering en implementatie van de Wet open overheid dragen we bij aan

transparantie in de informatievoorziening naar inwoners. We sturen op duidelijk taalgebruik naar onze inwoners en ondertekenden in 2025 de 'Direct Duidelijk Deal'. Er is een ondernemersloket ingesteld om ondernemers beter van dienst te kunnen zijn. We stemmen werkprocessen op elkaar af, wat bijdraagt aan integraal werken. Deze ontwikkelingen vragen doorlopend onze aandacht.

- Als het gaat om privacy en informatieveiligheid is een stevige basis gelegd. Om onze gemeente te beschermen tegen toenemende cybercriminaliteit, is goede beveiliging nodig. Daarvoor investeren we in techniek, kennis, mensen en duidelijke processen. Zo beschermen we onze systemen en gegevens. En zorgen we dat onze dienstverlening beschikbaar blijft en dat de privacy van inwoners goed wordt beschermd. We werken aan bewustwording en kennis bij medewerkers door trainingen, bewustwordingsvideo's en persoonlijke video's, gemaakt voor onze organisatie.
- In de periode eind 2024 tot begin 2025 hebben het Zeeuws Archief en de provincie Zeeland twee KPI-rapportage's opgesteld over ons informatiebeheer. Deze rapportages bevatten diverse aanbevelingen, die zijn verwerkt in een verbeterplan. We scoren goed op onderdelen zoals het juridisch kader en de samenwerking met het Zeeuws Archief. Tegelijkertijd zijn er aandachtspunten geïdentificeerd, die zijn vertaald naar concrete acties binnen de organisatie. Dit sluit aan bij landelijke ontwikkelingen op het gebied van de informatiehuishouding, zoals het Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), het Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) en Common Ground. Deze programma's bevorderen een gestandaardiseerde, veilige en efficiënte gegevensuitwisseling tussen overheden, waarbij hergebruik van informatie en transparantie centraal staan. Inmiddels hebben we een nulmeting uitgevoerd. Dit bevestigt dat onze informatievoorziening betrouwbaar werkt, maar dat verdere modernisering nodig is om aan landelijke digitaliseringskaders te voldoen. De belangrijkste ontwikkelpunten liggen bij data governance en het verminderen van datasilo's. Deze inzichten worden verwerkt in het verbeterplan waarmee we stap voor stap toewerken naar een toekomstbestendige informatiehuishouding.
- De ontwikkeling van artificial intelligence (AI) gaat razendsnel. Dit biedt veel kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Met de enorme hoeveelheid data die we beschikbaar hebben, heeft AI de potentie om nieuwe toegevoegde waarde te creëren voor onze inwoners en bedrijven. Tegelijkertijd groeit het besef dat AI niet neutraal is. Het is altijd een product van menselijke keuzes en maatschappelijke context. We zetten de eerste stappen in het gebruik van AI door te experimenteren met AI-toepassingen. Daarbij zorgen we voor spelregels, informatievoorziening en trainingen richting de organisatie, zodat dit op verantwoorde wijze gebeurt. We hebben inmiddels een beleidskader voor de inzet van AI opgesteld. Dit kader waarborgt dat we AI alleen op een veilige, transparante en mensgerichte manier gebruiken. Het beleidskader wordt in het tweede kwartaal van 2026 ter vaststelling aan de raad aangeboden.
- Op het gebied van financiën speelt een aantal opgaven die integraal met elkaar zijn verbonden. Deze opgaven betreffen de doorontwikkeling van de P&C cyclus, het structureel in evenwicht brengen van de meerjarenbegroting en de vertaling van de herijkte strategische visie in de programmabegroting. Voor deze integrale opgave is eind 2025 een plan van aanpak gereed die een collectieve inzet vraagt van alle gremia (raad, college en organisatie). We houden informatiesessies met raad, college en organisatie, waarin we de beeldvorming schetsen over de invulling van deze integrale opgave. Met het inzicht in de wettelijke en niet wettelijke taken is ook zicht gekomen op de beïnvloedingsruimte die de gemeenteraad heeft, zowel in beleid als in besteding van financiële middelen.

Ruimte voor participatie

Ambitie

We willen het samenspel tussen inwoners, ondernemers, raad, college en organisatie versterken en in verbinding met hen werken aan de opgaven van Schouwen-Duiveland. De Omgevingswet stimuleert participatie bij ruimtelijke plannen en als gemeente willen we hierin het goede voorbeeld geven. We leggen de kaders en spelregels voor inwoners- en overheidsparticipatie vast in participatiebeleid en een bijbehorende participatieverordening. We werken van buiten naar binnen door participatie en communicatie in het hart van het beleid te organiseren.

Stand van zaken

- Een bestuursopdracht om te komen tot participatiebeleid en een participatieverordening is vastgesteld, die inmiddels wordt uitgevoerd. Daarbij wordt rekening gehouden met moties op het gebied van jongerenparticipatie. Met deze kaders en spelregels geven we uitvoering aan de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek over inwoners- en overheidsparticipatie uit 2022.
- Voor initiatiefnemers van ruimtelijke initiatieven is een handreiking gemaakt, die zij kunnen gebruiken als hulpmiddel bij participatie in hun initiatief. Hiermee willen wij hen ondersteunen, zeker bij ruimtelijke initiatieven waarvoor participatie verplicht wordt gesteld door de gemeenteraad.
- De betrokkenheid van de stads-, dorps- en wijkraden (SDW-raden) is geïntensiveerd. Door de signaalfunctie die zij vervullen als oren en ogen in de samenleving kunnen we als gemeente sneller anticiperen op wat er leeft.
- Er is heel veel aan participatie gedaan in tal van projecten en beleidsontwikkelingen. Daarbij is gebruikt gemaakt van participatieplatform 'Denk mee', persoonlijke gesprekken, bijeenkomsten enzovoorts.
- Er heeft een evaluatie plaatsgevonden van het project 'Oude Haven', waarbij de resultaten betrokken worden bij de ontwikkeling van het participatiebeleid.

Een aantrekkelijke organisatie

Ambitie

Een werkgever zijn die aantrekkelijk is voor nieuwe én huidige medewerkers: goed, gezond en met plezier werken, met passende arbeidsvoorwaarden en beleid dat medewerkers boeit, bindt en behoudt.

Stand van zaken

- Het beloningsbeleid is vernieuwd waardoor we aantrekkelijkere arbeidsvoorwaarden creëren.
- Er is beleid ontwikkeld voor stages en traineeships.
- Vitaliteitsbeleid is ontwikkeld en binnenkort beschikbaar voor alle medewerkers. Een menukaart biedt inzicht in het aanbod, en een programma met aansprekende activiteiten draagt bij aan een cultuur waar vitaliteit en een gezonde levensstijl centraal staat.
- Er is een nieuwe Werken bij-site gelanceerd en de eerste campagnes die ons nieuwe werkgeversmerk versterken op de arbeidsmarkt zijn ingezet.

- Onze positie op de arbeidsmarkt is verbeterd door aansluiting bij Zeeuwse netwerken rondom de arbeidsmarkt, intensivering samenwerking scholen, en deelname aan banenmarkten.

Goed bestuurlijk-ambtelijk samenspel

Ambitie

De veelheid van opgaven vraagt om sturing op de balans tussen het bestuurlijke ambitieniveau en de beschikbare capaciteit. We staan voor een goed afgestemde sturing op het realiseren van bestuurlijke prioriteiten en strategische opgaven en kwalitatief goede adviezen aan college en gemeenteraad. Daarbij is de uitdaging om de capaciteit optimaal te benutten én de werkdruk gezond te houden. Hiervoor zetten we een strategische- en lange termijn agenda en monitoring in. Op deze manier blijft de focus scherp en zijn de verwachtingen over en weer helder.

Stand van zaken

- De gemeentelijke strategische visie, waaraan in dit document al meer gerefereerd is, is opgesteld. Deze vertalen we in 2026 naar een nieuwe indeling van de programmabegroting. We trainen medewerkers in het schrijven van B&W-adviezen en raadsvoorstellen. Om de kwaliteit van de B&W-adviezen en raadsvoorstellen te verbeteren is een kwaliteitsteam actief dat de adviezen toetst en werkt aan het vergroten van kennis en bewustwording.
- We werken met een lange-termijn-agenda (LTA), voor de stukken die ter besluitvorming naar de gemeenteraad gaan. Voor de doorontwikkeling van het werken met een LTA stelde de raad op 5 maart een aanpak vast.
- Er is een strategisch beraad ingesteld, waarin het college van B&W en het MT met elkaar spreken over strategische opgaven. Dit draagt bij aan de sturing op bestuurlijke prioriteiten en strategische opgaven.

Uitdagingen en keuzes voor een nieuwe gemeenteraad

- Dienstverlening: Wil de nieuwe gemeenteraad de ontwikkeling van een klantgerichte, participatieve benadering continueren en doorvertalen in een uniforme visie op dienstverlening, met bijbehorende servicenormen en meetbare resultaten?
- De continue ontwikkeling van ons informatiebeheer heeft directe gevolgen voor de kaderstellende, toezichhoudende en controlerende rol van de gemeenteraad. Op basis van nieuwe inzichten en landelijke ontwikkelingen kunnen bestaande kaders worden herzien of aangevuld. De raad houdt toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en op de bescherming van persoonsgegevens en andere vertrouwelijke informatie.
- Artificial Intelligence (AI): Er zijn kaders en beleid nodig voor het gebruik van AI. Daarin kan bepaald worden hoe en waarvoor de gemeente AI mag inzetten (bijvoorbeeld dienstverlening, veiligheid, toezicht, gebruik van platforms), met oog voor ethiek, privacy en transparantie. En vastleggen hoe hier toezicht op plaatsvindt.
- Financiën: Het zogeheten ravijnjaar is een bekende financiële dreiging. Het uitstel door het Rijk hiervan naar 2028 geeft onze gemeente ruimte om ons voor te bereiden op de in onze meerjarenbegroting ontstane tekorten. Daarnaast nemen we de raad actief mee in de doorontwikkeling van de P&C-cyclus. Waar mogelijk vragen we de raad daarin naar

de sturingsbehoefte. In de verdere vorming en doorontwikkeling van de P&C-cyclus en P&C-documenten leggen we hiervoor concrete over sturingsvraagstukken. De eerste opdracht vanuit deze doorontwikkeling aan het nieuwe college en de nieuwe gemeenteraad wordt het in mei 2026 vaststellen van de Visie op Planning & Control.

- Realisatiekracht: we zien al een aantal jaren dat de uitvoering van investeringen vooruitschuift door onder andere het gevolg van een grote hoeveelheid aan ambities en te weinig beschikbare realisatiekracht. Dit laat zien dat onze ambities niet in balans zijn met onze realisatiekracht. Ook onze accountant geeft dit al een aantal jaar aan. Daarin zijn we niet uniek. Ditzelfde beeld ervaren anderen gemeenten ook. Dit vraagt om prioritering en het maken van de juiste keuzes.
- We moeten blijven werken aan een goede positie op de arbeidsmarkt. Daarvoor en voor het aantrekken en behouden van jong talent zijn nu geen structurele financiële middelen beschikbaar. Ook is er soms een overlappingsperiode nodig waarin een nieuwe medewerker al begint, voor een ander met pensioen gaat, om kennis goed over te dragen. Hierover worden financiële keuzes gevraagd van de nieuwe gemeenteraad.
- De vertaling van het nog op te stellen participatiebeleid en -verordening in ons werk en de ambitie om samen te werken kan betekenen dat er nieuwe middelen nodig zijn ter ondersteuning van de organisatie. Hierover leggen we mogelijk keuzes voor aan de nieuwe gemeenteraad.
- Preventie is een essentieel onderdeel van het integriteitsbeleid. Daarvoor is het belangrijk dat integriteit en integriteitsbewustzijn zowel in de organisatie als bij het college en de gemeenteraad periodiek een plek krijgen op de agenda. De raad heeft begin 2026 besloten dat met ingang van dit jaar een integriteitscoördinator wordt aangesteld. Deze functionaris borgt een juiste aanpak gericht op integriteit / sociale veiligheid, in verbinding met het strategisch HR beleid.

De integriteitscoördinator richt zich grotendeels op preventie en beleid, zoals het ontwikkelen en uitvoeren van integriteitsbeleid, bevorderen van sociale veiligheid, adviseren van medewerkers en management, en het bewaken van naleving en samenhang binnen de organisatie. Daarnaast speelt deze een belangrijke rol bij het ondersteunen van de burgemeester wanneer sprake is van een daadwerkelijke melding.

6. Overkoepelende uitdagingen en strategische keuzes

Veel van de thema's Leven, Wonen en Werken hebben invloed op elkaar. Als we bouwen hebben we ook voorzieningen nodig, met mobiliteitsmaatregelen houden we landelijke gebieden sociaal bereikbaar, en de energietransitie is bepalend voor de economie van de toekomst. Het vraagt om bestuurskracht en een slagvaardige, wendbare en vakkundige organisatie die samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers werkt aan de opgaven van Schouwen-Duiveland. De opgaven overstijgen bovendien vaak de lokale schaal en vragen samenwerking met regio, provincie ne Rijk. Voor een nieuwe gemeenteraad ligt de uitdaging om richting te geven, prioriteiten te stellen en keuzes te maken.

Langjarige ontwikkelingen

In vergelijking met de vorige bestuursperiode zijn de opgaven groter en complexer geworden. De arbeidsmarkt is krap, de financiële ruimte beperkt, de woningbouwopgave is nog urgenter geworden en staat tegelijk onder druk door stikstof, netcongestie en hoge bouwkosten, en in het sociaal domein verandert de wet- en regelgeving snel. Veel uitdagingen overstijgen één coalitieperiode. Ze vragen om continuïteit en langjarige inzet.

Ambitie en realisatiekracht

De kern van de uitdagingen voor een nieuwe gemeenteraad is het vinden van balans tussen ambitie en realisatiekracht. We moeten méér doen met mínder middelen en beperkte uitvoeringskracht. Waarbij het ook belangrijk is dat de organisatie tijd vrij blijft maken voor ontwikkeling. Dat vraagt van de gemeenteraad scherpe keuzes en realistische ambities. Niet alles kan tegelijk.

De strategische visie *Tij van de toekomst* geeft richting: samen bouwen aan verantwoorde groei. De kernvraag is hoe voorzieningen en brede welvaart behouden en versterkt kunnen worden in Schouwen-Duiveland. Dat vraagt om keuzes over hoeveel en waar er gebouwd wordt en welke voorzieningen nodig zijn. Het organisatieprogramma *Samen maken we ons eiland* sluit hierop aan.

De realisatiekracht van de organisatie hangt af van beschikbare capaciteit en financiële middelen. Beperkte capaciteit en financiële middelen vragen om keuzes en prioritering. Naast de bestaande druk op de capaciteit worden vanaf 2028 structurele tekorten verwacht (het zogeheten uitgestelde ravijnjaar). Deze opeenstapeling vraagt om realistisch begroten en keuzes. In het sociaal domein gaat het bijvoorbeeld om het bepalen van het ambitieniveau van de uitvoering. Bij grote beheeropgaven (riolering, wegen, groenonderhoud en civiele kunstwerken) gaat het om tempo en kwaliteitsniveau. De opgave realistisch begroten en inzicht in de wettelijke taken creëren helderheid in de financiële ruimte en de te maken keuzes.

Vertrouwen en samenwerking

Vertrouwen is een sleutelwoord. Het gaat om vertrouwen van inwoners in het lokaal bestuur en om het onderlinge vertrouwen tussen raad, college en organisatie. Transparantie, heldere communicatie en een goede inrichting van participatieprocessen zijn daarbij onmisbaar. Veel opgaven zijn alleen in samenwerking te realiseren: met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers én met Rijk en regio.

Strategische keuzes

De uitdagingen vragen om politieke keuzes. Richtinggevende vragen voor een nieuwe gemeenteraad zijn onder meer:

- **Prioriteren:** welke thema's stellen we centraal, en wat doen we bewust minder of niet? Hierbij in ogenschouw nemend dat genoemde uitdagingen op bestuur en organisatie, denk aan 'duurzaam in control', ook realisatiekracht vragen.
- **Financiën:** hoe verdelen we beperkte middelen en begroten we realistisch, ook met het oog op structurele tekorten vanaf 2027?
- **Bevolkingsontwikkeling:** hoe buigen we de huidige demografische krimp om naar verantwoorde groei en welke inwonersaantallen voor onze steden en dorpen en met welke groeisnelheden zijn wenselijk?
- **Wonen:** hoe realiseren we voldoende woningen ondanks beperkingen door stikstof, netcongestie en hoge bouwkosten? Voor wie bouwen we? En wat is voldoende?
- **Omgevingsvisie:** wat kan waar, welke ruimtelijke functies kunnen we slim combineren en ook: welke ruimtelijke ontwikkeling willen wij niet?
- **Onderhoud:** hoe zorgen we dat we behouden wat we hebben en grote beheeropgaven (riolering, wegen, groenonderhoud en civiele kunstwerken) niet ondersneeuwen naast andere prioriteiten?
- **Mobiliteit:** hoe positioneren we ons effectief richting provincie en het Rijk in gesprekken over bereikbaarheid, zoals de toekomst van de Midden-Zeelandroute (met vervanging Zeelandbrug) en de Gebiedsgerichte aanpak Zierikzee?
- **Sociaal domein:** op welk ambitieniveau voeren we onze taken uit? En hoeveel nadruk leggen we op preventie bij beperkte middelen?
- **Bedrijvigheid:** hoe versterken we de regionale economie? in welke sectoren willen we bedrijvigheid faciliteren en welke rol speelt de gemeente daarin?
- **Zoet water:** hoe maken we landbouw en natuur toekomstbestendig, met oog voor innovatie en wat is de verhouding tussen zelfvoorzienend zijn en inzetten op externe aanvoer van zoet water? Met wie werken we daarbij samen?
- **Bestuur en organisatie:** Hoe blijven we als organisatie aantrekkelijk als werkgever in een krappe arbeidsmarkt, wat is onze visie op dienstverlening, hoe spelen we in op digitalisering en AI, en blijven we duurzaam 'in control'?
- **Participatie:** hoe betrekken we inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij beleid en uitvoering, en hoe gaan we om met initiatieven uit de samenleving?
- **(Regionale) samenwerking:** opgaven zoals mobiliteit, wonen, onderwijs en economie en ook de uitvoering in het sociaal domein reiken verder dan de grenzen van de gemeente. Welke rol en positie pakt de gemeente in regionale verbanden en netwerken? Hoe stemmen we af en verantwoorden we onze inzet naar de raad? Zeeland 2050 is een belangrijke ontwikkeling en kans, ook om tot uitvoeringsafspraken te komen met het Rijk en Europa. Hoe willen wij deze kans benutten?

In de Strategische visie Tj van de toekomst vindt u de strategische onderzoeksvragen die richting geven aan de keuzes die gemaakt moeten worden.

Vooruitblik

De besluiten die nu worden genomen, bepalen niet alleen de koers voor 2026-2030, maar ook de ruimte voor toekomstige generaties. De kernuitdaging is koers te houden tussen ambitie en haalbaarheid: samen bouwen aan een sterk, leefbaar en toekomstbestendig Schouwen-Duiveland.

Laan van St. Hilaire 2
4301 SH Zierikzee

Postadres:
Postbus 5555
4300 JA Zierikzee

T (0111) 452 000

E gemeente@schouwen-duiveland.nl
W www.schouwen-duiveland.nl

